

Türkiye’de Orta Sınıfa Giden Yollar: Yoksulluğun Azaltılması ve Paylaşılan Refahın Arttırılması Nasıl Yardımcı Oldu?*

Joao Pedro Azevedo⁺ ve Aziz Atamanov⁺

18 Mart 2014

Özet: Türkiye 2000’li yıllarda oldukça istikrarlı bir yoksulluğu azaltma performansı sergilemiştir. 2003 yılından bu yana aşırı ve orta derecedeki yoksulluk önemli ölçüde azalmıştır. 2002 ile 2011 arasında aşırı yoksulluk yüzde 13’ten yüzde 5’e düşerken, orta derecedeki yoksulluk yarı yarıya azalarak yüzde 44’ten yüzde 22’ye gerilemiştir (Dünya Bankası’nın Avrupa ve Orta Asya bölgesi için sırasıyla 2,5 ve 5 ABD\$/SAGP yoksulluk sınırları kullanılarak belirlenmiştir). Yoksulluktaki bu azalmanın büyük bir kısmı (yüzde 89) ECA ülkelerinin çoğundaki performans ile tutarlı bir şekilde büyümenin etkisiyle gerçekleşmiştir. Bu durum, yeniden dağıtımın Türkiye’ye göre yoksulluğun azaltılmasına yaklaşık dört kat daha fazla katkıda bulunduğu Latin Amerika gibi başka bölgelerde son zamanlarda gözlenen performanstan önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Türkiye aynı zamanda dünyanın resesyonda olduğu dönemlerde bile nüfusun en alt yüzde 40’lık kesimi için tüketim artışını sürdürmeyi başarmıştır. Yoksulluğun azaltılması ve paylaşılan refahın arttırılması konusunda yukarıda değinilen performans, orta sınıfın (uluslararası 10 ABD\$/SAGP sınırı ile tanımlanan) sistematik bir şekilde -20 yüzdelik puan- yükseltilmesi ile desteklenmiştir. Bu dokümanda 2002 ile 2011 yılları arasında Türkiye’de yoksulluğun azaltılmasının, paylaşılan refahın ve eşitsizliklerdeki değişimlerin başlıca itici etkenleri analiz edilmekte ve işgücü piyasalarının, demografinin, emekli maaşlarının ve sosyal yardımların bu süreçte önemli bir rol oynadığı ortaya konulmaktadır. Ayrıca bu değişimleri sağlayan mekanizmalardan bazıları araştırılmaktadır.

* Birinci Versiyon: 22 Kasım 2013. Bu dokümanda yer alan bulgular, yorumlar ve sonuçlar tamamen yazarların bulguları, yorumları ve çıkarımlarıdır; Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Dünya Bankası veya bağlı kuruluşları, Dünya Bankası İcra Direktörleri veya temsil ettikleri hükümetlerin görüşlerini yansıttıkları sonucu çıkarılamaz. Yazarlar, Martin Raiser, Carolina Sanchez-Patamo, Marina Wes, Kamer Özdemir, William Wiseman, Jose Guilherme, Stephen Karam ve Cevdet Çağdaş’ın görüşlerinden yararlanmıştır. Yazarlar, Ekim 2013’te gerçekleştirilen ECA Yoksulluk Seminerinin, Ekim 2013’te gerçekleştirilen Türkiye Ülke Ekibi Seminerinin ve Kasım 2013’te gerçekleştirilen Türkiye *Sancak Gemisi* Seminerinin katılımcılarına, TÜİK, Kalkınma Bakanlığı ve Hazine ile yapılan toplantıların katılımcılarına görüşleri için teşekkür etmektedir. Son olarak, bu dokümanın baskıya hazır hale getirilmesindeki katkılarından dolayı Kimberly Bolch’a ve Türkçeye tercümesinin kontrolü için Tunya Celasin-Aydınlp ve Altan Aldan’a teşekkür etmektedir.

Bu dokümanda yer alan rakamlar, ECAPOV olarak bilinen ve resmi hanehalkı anketlerinden elde edilen bulguların ülkeler arası karşılaştırılabilirliğini arttıran bölgesel veri uyumlaştırma çalışmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, burada yer alan rakamlar hükümetlerin ve ulusal istatistik kurumlarının açıkladığı resmi rakamlardan farklılık gösterebilir. Her iki veri kümesi de birbirini tamamlayan amaçlara, yani bölgesel karşılaştırılabilirlik ve her bir ülkenin gerçeklerinin mümkün olan en iyi şekilde temsili amaçlarına hizmet ettiğinden dolayı, bu farklılıklar herhangi bir şekilde bir metodolojik üstünlük iddiası olarak yorumlanmamalıdır. Genel feragat beyanı geçerlidir.

+ Yazarlar, Dünya Bankası Avrupa ve Orta Asya Bölgesi Yoksulluk Azaltma ve Ekonomik Yönetim ekibi (ECSP3) bünyesindeki Yoksulluk ve Eşitlik birimindedir. Yazarlar ile irtibat için e-post adresi: jazevedo@worldbank.org

İçindekiler

Giriş	4
I. Büyüme, yoksulluk ve paylaşılan refah.....	5
II. Türkiye’de Kuşak İçi (Sınıf) Hareketliliği	7
III. Yoksulluğun azaltılmasındaki ve kuşak için hareketlilikteki belirleyiciler	13
3.1 Yoksulluk, eşitsizlik ve kuşak için hareketlilikteki değişikliklerin etkenleri	13
3.2 İşgücü piyasasında yoksulluğu azaltma mekanizmaları.....	17
IV. Geleceğe Bakış	21
Kaynakça	24
Ekler	26
A1. Diğer şekiller ve tablolar	26
A2. Kuşak içi hareketliliği tahmin etmek amacıyla “sentetik panelin” oluşturulması için kullanılan yöntem.....	34
A.3 Gelir yoksulluğu ayrışımı için kullanılan yöntem.....	35
A.4 Refah Toplamları	40

Şekiller

Şekil 1.1: Seçilen ülkelerde kişi başına düşen GSYH’daki artış oranları	5
Şekil 1.2: Seçilen ülkeler için paylaşılan refah göstergesi.....	6
Şekil 1.3: Türkiye’de yoksulluk ve eşitsizlik, 2002-2011	7
Şekil 2.1: 2002-2011 Döneminde Türkiye’deki yoksul nüfus, kırılğan nüfus ve orta sınıf, %	8
Şekil 2.2: Nüfusun en alt yüzde 40’lık kesimindeki hareketlilik	10
Şekil 2.3: Nüfusun en alt yüzde 40’lık kesimindeki farklı gruplar arasında ortalama kişi başına tüketim, üst sınır	11
Şekil 2.4: Seçilen ülkelerde orta sınıfın oranı ve SAGP bazında kişi başına düşen GSYH, yaklaşık olarak 1993 ve 2010	12
Şekil 3.2: Gelir Gini ayrışımı, 2002-2011	13
Şekil 3.1: Gelir yoksulluğu ayrışımı, 2002-2011.....	13
Şekil 3.4b: Nüfusun en alt yüzde 40’lık kesimi için refah artışının kaynakları, 2002-2011, %	15
Şekil 3.4a: Sınıflar arasında refah	15
artışının kaynakları, 2002-2011, %	15
Şekil 3.5: Cinsiyete göre gelir.....	16
yoksulluğunun ayrışımı, 2002-2011	16
Şekil 3.8: Cinsiyete ve kamu/özel sektör ücretlerine göre gelir Gini katsayısının ayrışımı, 2002-2011,.....	16
Şekil 3.7: Cinsiyete ve kamu/özel sektör ücretlerine göre gelir yoksulluğunun ayrışımı, 2002-2011.....	16
Şekil 3.6: Cinsiyete göre gelir Gini katsayısı ayrışımı, 2002-2011	16
Şekil 3.9: Sektörlere göre istihdam yaratma ve ekonomik büyüme, %	17
Şekil 3.10: Avrupa ülkelerinde asgari ücret artışları, 2002-2011	18
Şekil 3.12: İşgücü kazancı sıfırın üzerinde olan çalışanların payı, %.....	19
Şekil 3.11: +15 istihdam yapısı, %.....	19
Şekil 3.13: Ülkeler arasında kadınların işgücüne katılım oranları ve kişi başına düşen GSYH, 2011, %.....	19

Şekil 3.15: Erkekler için deneyimin getirisi, 2002-2011.....	20
Şekil 3.14: Kadınlar için deneyimin getirisi, 2002-2011.....	20
Şekil 3.17: Erkekler için eğitimin getirisi, 2002-2011.....	20
Şekil 3.16: Kadınlar için eğitimin getirisi, 2002-2011.....	20
Şekil 4.1: Türkiye'nin 1,25, 2,50 ve 5 ABD\$/SAGP yoksulluk sınırlarına göre yoksulluğu azaltma performansının karşılaştırılması, 2008-2011, %.....	21
Şekil 4.2: Türkiye, ECA ve Euro bölgesi ülkelerinde finansal kuruluşlara erişim, +15 yaş nüfusun yüzdesi olarak.....	22
Şekil 4.3: Türkiye'de farklı gelir düzeyindeki gruplar arasında finansal kuruluşlara erişim, +15 yaş nüfusun yüzdesi olarak.....	22
Şekil A1: Farklı refah toplamları ve yıllar için paylaşılan refah göstergeleri, %.....	26
Şekil A2: Türkiye ve seçilen AB ve LAC ülkeleri için kişi başına düşen gelir Gini katsayısı.....	26
Şekil A3: Kişi başına gelire dayalı olarak 2002-2011 döneminde Türkiye'deki yoksul kesim, kırılğan kesim, orta sınıf, %.....	28
Şekil A4: Türkiye'de gelir ve kişi başına tüketim yoksulluğu, %.....	29
Şekil A5: Yıllara göre gelir yoksulluğu ayrışımı.....	30
Şekil A6: Yıllara göre Gelir Gini katsayısı ayrışımı.....	30
Şekil A7: Cinsiyet, yaş grupları ve yıllar bazında evli bireylerin oranı.....	31
Şekil A8: Emeklilik maaşı miktarına ve emeklilerin payına göre gelir yoksulluğu ayrışımı.....	32
Şekil A9: Toplam bağımlılık oranı tahminleri ve projeksiyonları, 1950-2065.....	32
Şekil A10: Asgari ücretlerin ortalama brüt aylık kazançların ortalama değerine oranı, 2012.....	33

Tablolar

Tablo 2.1: Hareketlilik Matrisi, 2002-2011, üst sınır.....	9
Tablo 2.2 Nüfusun en alt yüzde 40'lık ve en üst yüzde 60'lık kesimleri için hareketlilik matrisi.....	10
Şekil 3.3: Kentsel ve kırsal alanlarda refah artışının kaynakları, 2002-2011, %.....	14
Tablo A.1: 2002-2011 dönemindeki tüm yıllar için dağılım karşılaştırmasının özeti.....	27
Tablo A.2: Kişi başına tüketim modeli.....	27
Tablo A.3: Hareketlilik Matrisi, 2002-2011, alt sınır.....	27
Tablo A.4a: Kentsel Alanlar için Hareketlilik Matrisi, 2002-2011, üst sınır.....	28
Tablo A.4b: Kırsal Alanlar için Hareketlilik Matrisi, 2002-2011, üst sınır.....	28
Tablo A5. 2002 ve 2011 yıllarında kişisel özelliklere göre yoksul, kırılğan veya orta sınıfta olma olasılığı, %.....	29
Tablo A6. Seçilen yıllar için nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki nüfus profili.....	30
Tablo A.7: Seçilen yıllar için nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki hanehalkı profili.....	31
Tablo A.8: Gelir bileşenleri.....	40

Metin Kutuları

Metin Kutusu 1. Nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki hareketlilik.....	10
Metin Kutusu 2. Önerilen kişi başı gelir ayrışımının şeması.....	36
Metin Kutusu 3. Barros ve diğerlerinin (2006) Metodolojisi.....	38
Metin Kutusu 4. Tek Olası Yol için Önerilen Yaklaşım.....	39

Giriş

1. Türkiye üst orta gelir grubunda yer alan bir ülke olarak sınıflandırılmıştır ve kişi başına düşen Gayrisafi Milli Geliri 18.190 ABD\$'dır (SAGP) (2012). Gayrisafi Yurtiçi Hasılası 789 milyar ABD\$ (2012) olan Türkiye dünyadaki onyedinci büyük ekonomidir. Türkiye ayrıca Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) üyesidir ve AB üyeliği için aday ülke statüsüne sahiptir. 1990'lardaki istikrarsız dönem ve 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında, Türkiye ekonomisi istikrarlı bir büyüme sergilemiş ve enflasyon oranı düşmüştür. Her ne kadar son zamanlarda dış dengesizlikler ile ilgili endişelerin yoğunlaşması ile birlikte büyüme önemli ölçüde yavaşlamış olsa da, Türkiye ECA bölgesinde küresel ekonomik krizden sonra en güçlü toparlanan ülkelerden birisi olmuştur.

2. Yüksek ekonomik büyüme yoksullukta önemli ölçüde tutarlı bir azalmaya dönüşmüştür. 2002 ile 2011 arasında aşırı yoksulluk yüzde 13'ten yüzde 5'e düşerken, orta derecedeki yoksulluk yarı yarıya azalarak yüzde 44'ten yüzde 22'ye gerilemiştir (Dünya Bankası'nın Avrupa ve Orta Asya bölgesi için sırasıyla 2,5 ve 5 ABD\$/SAGP yoksulluk sınırları kullanılarak belirlenmiştir)¹. Refahtaki bu sistematik artış 2002-2011 döneminde Türkiye'de orta sınıfın önemli ölçüde büyümesi ile sonuçlanmıştır.

3. Türkiye'nin ekonomik performansı ve sosyal kazanımları, özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri olmak üzere diğer ülkelerin büyük ölçüde ilgisini çekmiştir. Bu durum, bu başarı öyküsünün ardındaki faktörleri açıklayan analitik çalışmalara olan talebi de arttırmaktadır. Türkiye'de işgücü piyasası ve istihdam, kamu maliyesi, tasarruflar ve ekonomik büyüme ile ilgili olarak yayınlanmış bazı önemli çalışmalar mevcuttur (Grun ve diğerleri, 2013; Dünya Bankası, 2010; Dünya Bankası, 2011; Dünya Bankası, 2013a; Dünya Bankası, yakında yayınlanacak), ancak yoksulluğun azaltılması, paylaşılan refah ve kuşak içi hareketlilik ile ilgili analitik çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bildiğimiz kadarıyla, Dünya Bankası (2005), Ajwad ve diğerleri (2013) ve Dünya Bankası (2013) dışında geçtiğimiz on yılda Türkiye'de yoksulluğun azaltılmasının, paylaşılan refahın ve eşitsizliğin temel etkenleri ile ilgili kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır.

4. Bu çalışma bu bilgi boşluğunun kapatılmasına katkıda bulunmaktadır ve 2002-2011 döneminde Türkiye'de yoksulluğun azaltılması, paylaşılan refah ve kuşak içi hareketlilik ile ilgili biçimlendirilmiş bilgiler sunmaktadır. Söz konusu dönemde yoksulluğun azaltılmasında ve kuşak içi hareketlilikte hangi faktörlerin etkili olduğunu tespit etmek amacıyla, farklı ekonometrik ve istatistiksel teknikler kullanılarak bu değişimlerin ardındaki etkenler nicelleştirilmiştir. Yoksulluğun azaltılmasının temel etkenlerinin altında yatan bazı mekanizmalar da bu çalışmada incelenmektedir.

5. Bu çalışma şu şekilde yapılandırılmıştır: (i) büyüme, yoksulluk ve paylaşılan refah arasındaki ilişkilerin açıklanması, (ii) kuşak içi sınıf hareketliliği ile ilgili biçimlendirilmiş bilgiler, (iii) yoksulluktaki azalmanın ve kuşak içi hareketliliğin belirleyicilerinin incelenmesi, (iv) Türkiye'nin yoksulluğu azaltma ve paylaşılan refah konularında gelecekte karşılaşılabileceği zorlukların kısa bir tartışması.

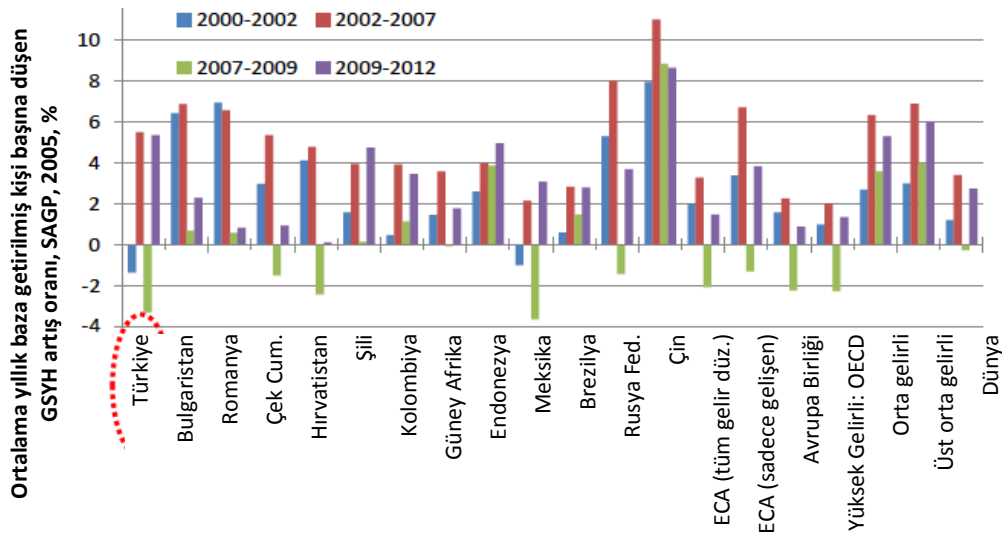
---

¹ Her ne kadar Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) farklı bir refah toplamı kullansa ve bu sebeple altta yatan eğilimlerin seviyesi aynı olmasa da, bu eğilim TÜİK tarafından üretilen ve web sitesinde yayınlanan ulusal resmi yoksulluk azaltma istatistikleri ile de tutarlıdır.

I. Büyüme, yoksulluk ve paylaşılan refah

6. Geçtiğimiz on yıldaki sağlam makroekonomik politikalar ve yapısal reformlar Türkiye’de güçlü bir ekonomik büyüme sağlamıştır. Türkiye’nin 2000-2012 dönemindeki ortalama büyüme oranı yüzde 3 olmakla birlikte, bu ortalama farklı zaman dilimlerindeki önemli değişkenlikleri maskeleymektedir (Şekil 1.1). 2001 yılında yaşanan iç kriz sebebiyle, 2000-2002 döneminde ortalama büyüme oranı negatiftir. Daha sonra 2002-2007 döneminde yaklaşık yüzde 5,5’lik bir ortalama büyüme oranı ile hızlı bir ekonomik büyüme yaşanmıştır. 2007-2009 arasında ise dünyadaki ekonomik kriz sebebiyle yine bir negatif büyüme süreci yaşanmıştır. Bu ikinci kriz sonrasında, Türkiye’de tekrar güçlü bir ekonomik büyüme süreci başlamıştır ve bu kez 2009 - 2012 yılları arasındaki ortalama büyüme oranı yüzde 5,3 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 1.1: Seçilen ülkelerde kişi başına düşen GSYH’deki artış oranları

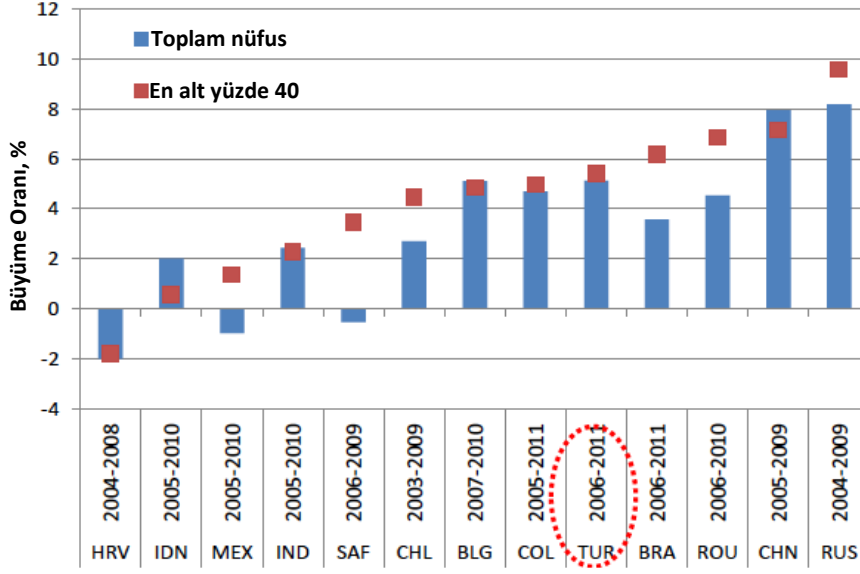
Kaynak: WDI, yazarların hesaplamaları.

Notlar: Kişi başına düşen GSYH, SAGP, 2005 sabit fiyatları ile. Yıllık ortalama $m = (GSYH_{t2}/GSYH_{t1})^{1/(t2-t1)} - 1$ formülü kullanılarak geometrik ortalama olarak hesaplanmıştır. Burada “m” büyüme oranı, “t2” ikinci dönem ve “t1” birinci dönemdir. WDI verilerine 16 Ekim 2013 tarihinde erişilmiştir.

7. Dünyadaki diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında, Türkiye’nin büyüme dönemlerindeki performansı orta ve üst-orta gelir grubundaki ülkelere gözlenen büyüme performansı ile benzer, OECD ve AB ülkelerinde gözlenen ise çok daha iyi olmuştur. Bununla birlikte, Türkiye ortalama olarak üst-orta gelir grubundaki ülkelere çok daha ağır bir şekilde etkilenmiştir. 2007-2009 dönemindeki resesyon seviyesi, kişi başına düşen GSYH düzeyleri çok daha yüksek olan AB ve OECD ülkeleri ile benzer, hatta daha yüksek olmuştur. 2007-2009 döneminde daha büyük resesyon yaşayan tek ülke Meksika olmuştur.

8. Ekonomik büyümenin faydaları Türkiye’de yaygın bir şekilde paylaşılmıştır. Nüfusun en alt yüzde 40’lık kesimi ekonomik büyümeden ortalama nüfus kadar faydalanmıştır (Şekil 1.2). Nüfusun en alt yüzde 40’lık kesiminin tüketimi (Dünya Bankası tarafından kullanılan “paylaşılan refah” göstergesi) tüm alt dönemler boyunca ve farklı refah toplamları arasında pozitifdir (bakınız ekteki Şekil A.1). Dünyadaki diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında, Türkiye’nin paylaşılan refah alanındaki performansı ortalama ölçüde ve Kolombiya ve Bulgaristan’da gözlenen düzeylere yakın bir şekilde gerçekleşmiştir.

Şekil 1.2: Seçilen ülkeler için paylaşılan refah göstergesi

Kaynak: Paylaşılan refah ile ilgili Geçici Dünya Bankası Verileri, 25 Ekim 2013 itibariyle . Refah toplamı, dayanıklı tüketim malları, sağlık ve kira dahil olmak üzere kişi başına düşen tüketimdir.
Notlar: Paylaşılan refah, nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminin yıllık baza getirilmiş kişi başına tüketim artışı olarak ölçülmüştür. Yıllık baza getirilmiş ortalama geometrik ortalama olarak hesaplanmıştır.

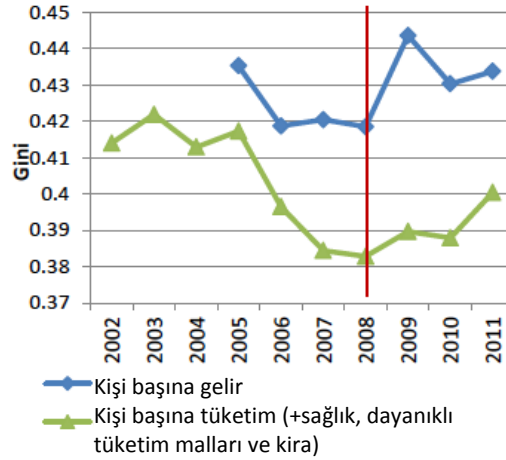
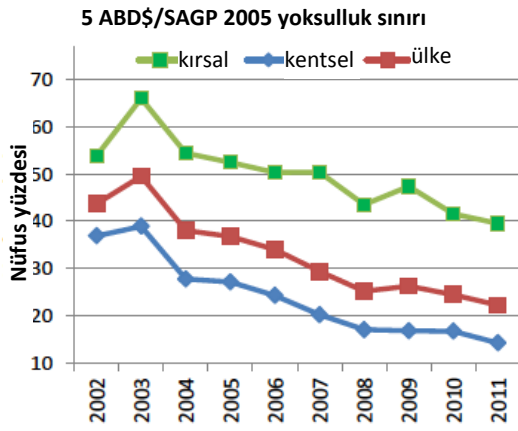
9. **Türkiye 2002-2011 döneminde yoksulluğun azaltılması konusunda güçlü bir performans sergilemiştir.** 2002-2011 döneminde yoksulluk (5 ABD\$/SAGP 2005 bölgesel yoksulluk sınırı kullanılarak tanımlanan) yüzde 44'ten yüzde 22'ye düşmüştür. Çoğu ECA ülkesindeki performans ile tutarlı bir şekilde yoksulluktaki bu azalmanın büyük bir kısmı (yüzde 89) büyümenin etkisi ile gerçekleşmiştir. Bu durum, yeniden dağıtımın Türkiye'ye göre yoksulluğun azaltılmasına yaklaşık dört kat daha fazla katkıda bulunduğu Latin Amerika gibi başka bölgelerde son zamanlarda gözlenen performanstan önemli ölçüde farklılık göstermektedir (Azevedo ve diğerleri, 2013). Türkiye'de yoksulluktaki azalma, 2007-2008 döneminde dünyadaki yoksulluk ile ilgili değişimler için kayıt altına alınan tüm zaman dilimlerindeki en üst yüzde 10'luk performans içinde yer almaktadır. Türkiye'nin özelliklerine (yani başlangıçtaki yoksulluk düzeyi, nüfus ve kişi başına düşen GSYH) bağlı olarak, Türkiye'nin performansı küresel olarak en üst beşte birlik dilime girmektedir ve bu da önemli bir başarıdır².

² Kıyaslama metodolojisi Newman ve Azevedo (2013)'te açıklanmaktadır. Hesaplama Minh Cong Nguen ve Joao Pedro Azevedo'nun Stata Ado programı kullanılarak yapılmıştır. Kaynak: WDI (2013), wbopendata kullanılarak indirilmiştir. Hesaplamalar ve görseller ECA İstatistik Geliştirme Ekibi tarafından üretilmiştir.

Şekil 1.3: Türkiye’de yoksulluk ve eşitsizlik, 2002-2011

a) Yoksulluk oranları, kırsal ve kentsel

b) Gini katsayısı, kişi başına tüketim ve gelir

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

Notlar: Yoksulluk sınırı günlük 5 ABD\$/SAGP. Refah toplamı sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira dahil olmak üzere kişi başına tüketimdir³.

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

Notlar: Refah toplamı sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira dahil olmak üzere kişi başına tüketimdir.

10. 2007-2009 dönemindeki resesyon yoksulluğun azaltılmasında gözlenen kalıpları önemli ölçüde değiştirmemiştir. 2008 ve 2009 yıllarındaki keskin ekonomik yavaşlamaya karşın, 2009 yılında yoksulluk sadece marjinal ölçüde artmıştır ve nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminin ortalama tüketim artışı 2007-2009 döneminde halen pozitif kalmıştır. Daha endişe verici bir durum, kriz sonrasında (2008 sonrası) eşitsizlikte gözlenen kademeli artıştır (Şekil 1.3b)

11. Şu anda Türkiye'deki yoksulluk seviyesi ECA bölgesindeki diğer üst-orta gelir grubu ülkelerin bazılarında gözlenen seviye ile benzerdir. Örneğin, 2001 yılında Türkiye'deki yoksulluk oranı (yüzde 22) (5 ABD\$/SAGP 2005 yoksulluk sınırı kullanılarak tanımlanan) Bulgaristan'ın 2007 yılındaki yoksulluk oranından (yüzde 17) daha yüksek, Romanya'nın 2011 yılındaki yoksulluk oranında (yüzde 35) daha düşüktür. Yoksulluk oranı Türkiye'nin kırsal bölgelerinde halen yüksektir ve kırsal alanlarda yoksulluğun azaltılması performansı kentsel alanlara göre daha geridedir. Eşitsizlik ile ilgili olarak, Türkiye Latin Amerika ve Karayipler (LAC) bölgesinde eşitsizliğin en düşük olduğu ve Avrupa Birliğinde eşitsizliğin en yüksek olduğu ülkeler ile benzer bir performansa sahiptir (bakınız ekteki Şekil A.2).

II. Türkiye'de Kuşak İçi (Sınıf) Hareketliliği

12. Yoksul sayısındaki azalmaya paralel olarak, refahtaki yaygın şekilde paylaşılan ve sistematik artışlar 2002-2011 döneminde Türkiye'de orta sınıfın önemli ölçüde

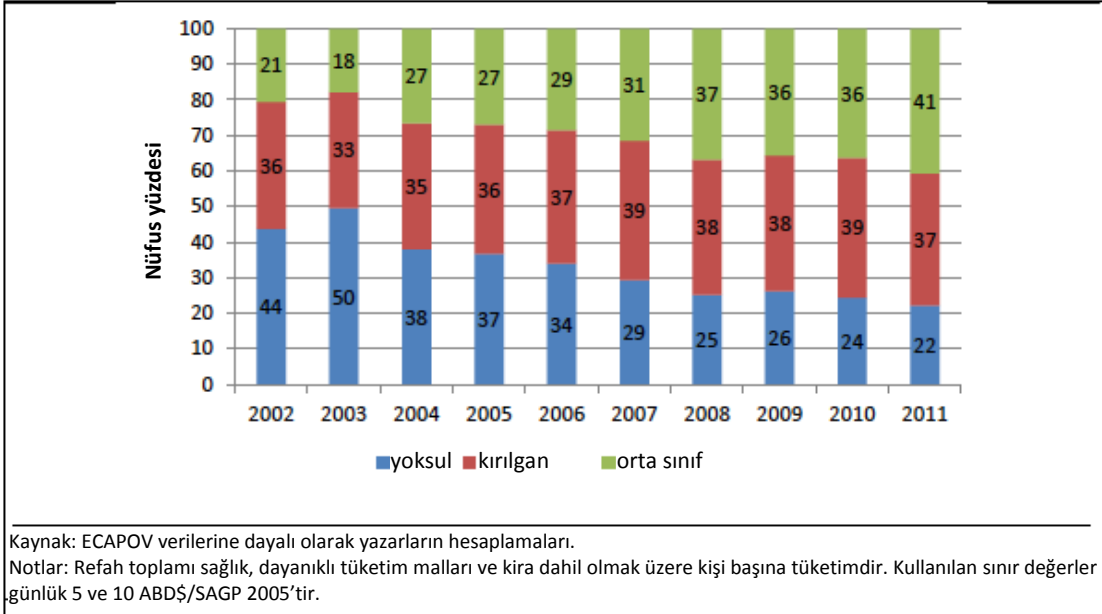
³ Ülkeler arası karşılaştırılabilirlik için yetişkin başına tüketim eşdeğeri yerine kişi başına tüketim kullanılmıştır. Ayrıca, araştırma topluluğunda ve yoksulluk ekonomistleri arasında eşdeğerlik ölçeği için hangi parametrelerin kullanılması gerektiği konusu oldukça fazla tartışılmaktadır (bu yoksulluk tahminlerini önemli ölçüde etkileyebilir). Kişi başına tüketime göre yetişkin başına tüketim eşdeğerinin (değiştirilmiş OECD ölçeği) istatistiksel üstünlüğünü kontrol ettik (bakınız Tablo A1). Tüm yıllar için, yetişkin eşdeğeri tüketimin kişi başına tüketime göre birinci derece ve ikinci derece üstünlüğü olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle, her türlü yoksulluk sınırı için, kişi başı tüketime dayalı yoksulluk oranı, yetişkin başına tüketim eşdeğerine dayalı yoksulluk oranından daima daha yüksek olacaktır.

artmasına yol açmıştır. 2002-2011 döneminde Türkiye'deki orta sınıfın (Lopez-Calva ve Oritz-Juarez, 2011'de belirlenen ve Ferreria ve diğerleri, 2013'te de kullanılan uluslararası 10 ABD\$/SAGP 2005 yoksulluk sınırı kullanılarak tanımlanan) büyüklüğü iki kat artışla yüzde 21'den yüzde 41'e yükselmiştir. Kırılgan grubun (kişi başına tüketimi 5-10 ABD\$/SAGP 2005 arasında olan nüfus olarak tanımlanan) büyüklüğü nüfusun yüzde 36'sı düzeyinden yüzde 37'si düzeyine yükselmiştir. Yoksul kesimin büyüklüğünde ise büyük değişiklik yaşanmış ve yüzde 44'ten yüzde 22'ye düşmüştür (Şekil 2.1)⁴.

13. Kırsal nüfusta yoksulluk olasılığı daha yüksek iken, kentsel nüfusta orta sınıfta olma olasılığı daha yüksektir. Ekteki Tablo A.3a ve b'de görüldüğü gibi, orta sınıfta yer alma olasılığı kentsel nüfusta kırsal nüfusa göre iki kat daha fazla iken, kırsal yoksulluk kentsel yoksulluktan daha yüksektir. Bununla birlikte, Türkiye'de gözlenen şehirleşme süreci sebebiyle, mutlak bazda yoksulların, kırılgan kesimlerin ve orta sınıfın çoğunluğu kentsel alanlarda yoğunlaşmaktadır.

14. 2002-2011 döneminde yukarı doğru sınıf geçişleri hakim olmuştur. Tablo 2.1, söz konusu dönemde nüfusun ne kadarlık bir kısmının farklı sınıflar arasında hareket ettiğini gösteren hareketlilik matrisinin üst sınırını göstermektedir. En az tutucu tahminler (üst sınır) 2002 ile 2011 arasında yoksulların yüzde 40'ının kırılgan kesime geçtiğini, yoksulların yüzde 20'sinin ve kırılgan kesimin yüzde 40'ının orta sınıfa geçtiğini göstermektedir. Bu dönemde orta sınıfın sadece yüzde 6'sı yoksul kesime geçmiştir ve böylelikle orta sınıf üç kategori arasında en istikrarlı kesim olmuştur. Daha tutucu alt sınır tahminleri kullanıldığında hareketlerin büyüklüğü değişmektedir, ancak nitel olarak durum aynı kalmaktadır: yoksulluktan çıkanların mutlak çoğunluğu tekrar yoksul kesime dönmemiştir (bakınız ekteki Tablo A2). Aynı durum kırılgan kesimden çıkanlar için de geçerlidir.

Şekil 2.1: 2002-2011 Döneminde Türkiye'deki yoksul nüfus, kırılgan nüfus ve orta sınıf, %⁵

⁴ Potansiyel olarak en üst kazanç sınıftakileri (kişi başına tüketimi günlük 50 ABD\$ / SAGP 2005 üzeri olan hanehalkları) orta sınıftan ayırmaya çalışabiliriz, ancak hanehalkı anketleri özellikle en üst kazanç grubunu ayırt etmekte iyi olmadığından dolayı (Türkiye'deki nüfusun sadece yüzde 1'inin kişi başı tüketimi bu sınırın üzerindedir), bunu yapmadık.

⁵ Kişi başına gelire göre farklı sınıfların büyüklükleri ekteki Şekil A.3'te sunulmuştur.

Tablo 2.1: Hareketlilik Matrisi, 2002-2011, üst sınır						
	Başlangıç (2002)	Sınıflara Geçişler (2011)				
		Yoksul	Kırılgan	Orta Sınıf	Toplam	
Yoksul	43	40	40	20	100	
Kırılgan	37	17	42	40	100	
Orta Sınıf	20	6	26	68	100	
Toplam	100	22	38	40	100	

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.
Notlar: Geçiş matrisi 2002-2011 dönemine ait bir sentetik panele dayalıdır. Refah toplamı sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira dahil olmak üzere kişi başına tüketimdir. Örneklem: 25-55 yaş arası hanehalkı üyeleri. Kişi başına tüketimi tahmin eden regresyonun ayrıntılı sonuçları ekteki Tablo A.2'de sunulmuştur. Metodolojik ayrıntılar Ek-A2'de sunulmuştur.

15. Kentsel alanlarda yukarı doğru güçlü bir hareketlilik gözlenirken, kırsal nüfus için yoksulluğa düşme olasılığı çok daha yüksektir. Ekteki Tablo A.3a ve b kentsel ve kırsal alanlar için üst sınır hareketlilik matrislerini göstermektedir. Kentsel alanlardaki yoksulların orta sınıfa geçme şansı ihmal edilemez düzeyde iken, tekrar yoksulluğa düşme olasılıkları düşüktür: kentsel alanlarda 2002 yılındaki yoksulların yüzde 25'i 2011 yılında orta sınıfa geçerken, sadece yüzde 5'i tekrar yoksulluğa düşmüştür. Öte yandan, kırsal yoksulların orta sınıfa geçme olasılığı daha düşük iken, tekrar yoksulluğa düşme olasılıkları daha yüksektir. Kırsal alanlarda 2002 yılındaki yoksulların yüzde 14'ü 2011 yılında orta sınıfa geçmiş, orta sınıfın yüzde 16'sı tekrar yoksul sınıfa geçmiştir. Tarımın önemli bir rol oynadığı kırsal alanlardaki gelir getirici faaliyetlerin özelliği göz önüne alındığında bu mantıksız değildir.

16. Yaş, eğitim ve işgücü durumu ekonomik sınıflar için önemli tahmin unsurları olarak görünmektedir. Tablo A.5 nüfus içinde farklı bireysel özelliklere sahip yoksul ve kırılgan kesimlerin ve orta sınıfın paylarını göstermektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, kentsel alanlarda yaşayanların orta sınıfta olma olasılıkları kırsal alanlarda yaşayanlara göre daha yüksektir. Yüksek öğrenim görmüş bireyler orta sınıfta olma olasılığı en yüksek olan bireylerdir. 5-15 yaş arası çocuklar yoksulluk olasılığı en yüksek grup olurken, özellikle 50-65 yaş arası olmak üzere emekli kesim orta sınıfta yer alma olasılığı en yüksek kesimdir. İleriki bölümlerde ele alınacağı gibi, emeklilik maaşları (hem miktardaki hem de kapsamındaki artış) nüfusun tüm kesimleri için refah artışında çok önemli bir rol oynamıştır.

17. Nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimi için de tutarlı bir refah artışı gözlenmiştir. Tablo 2.2'de görüldüğü gibi, 2002-2011 döneminde Türkiye'de nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminde yüksek bir hareketlilik olmuştur⁶. 2002 yılında nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminde olanların yüzde 14 ile 42'si (tahminin üst veya alt sınırlarına bağlı olarak) 2011 yılında nüfusun en üst yüzde 60'lık kesimine geçerken, nüfusun en üst yüzde 60'lık kesiminde olanların yüzde 9 ile 28'i en alt yüzde 40'lık kesime geçmiştir. Ancak bu çalkantıya rağmen, genel hareketlilik pozitifdir. Şekil 2.2 paylaşılan refahın iki bileşene ayrılmasına yardımcı olmaktadır: (i) iki dönemde de en alt yüzde 40'lık kesimde kalan hanehalklarının (istikrarlı grup) ortalama tüketimi ve (ii) en alt yüzde 40'lık kesimden çıkanların veya bu kesime yeni girenlerin ortalama tüketimi. Şekil 2.3'te görüldüğü gibi, iki dönemde de en alt yüzde 40'lık dilimde kalan nüfus kesiminin ortalama refahında bir artış gerçekleşmiştir. Ayrıca, bu kesime yeni girenlerin ortalama tüketimi bu kesimden çıkanların ortalama tüketiminden daha yüksektir (tanımlar için

⁶ Metin Kutusu 1 nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki çalkantılar için potansiyel senaryoları açıklamaktadır.

bakınız Metin Kutusu 1). Genel olarak, bu tüm dağılım genelinde refah kazanımlarına ve nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminde pozitif tüketim artışına yol açmıştır.

Tablo 2.2 Nüfusun en alt yüzde 40'lık ve en üst yüzde 60'lık kesimleri için hareketlilik matrisi

a) Alt Sınır				b) Üst Sınır			
	2011				2011		
2002	Üst 60	Alt 40	Toplam	2002	Üst 60	Alt 40	Toplam
Üst 60	43	17	60	Üst 60	54	6	60
Alt 40	17	23	40	Alt 40	6	34	40
Toplam	60	40	100	Toplam	60	40	100

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

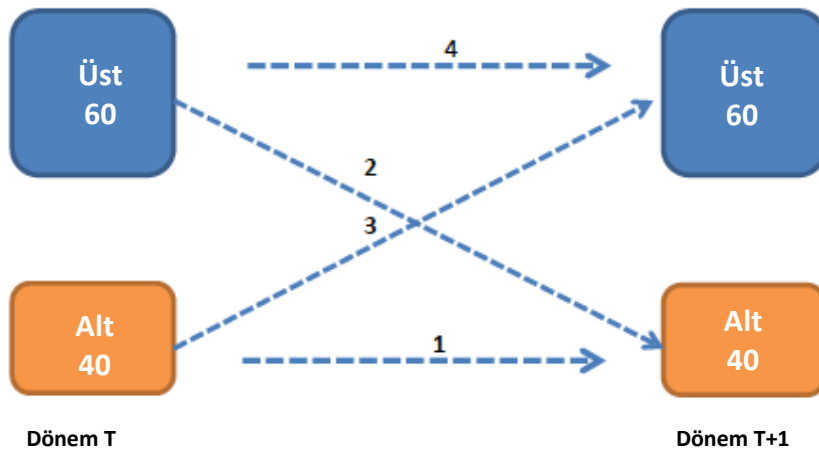
Notlar: Geçiş matrisi 2002-2011 dönemine ait bir sentetik panele dayalıdır. Refah toplamı sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira dahil olmak üzere kişi başına tüketimdir. Örneklem: 25-55 yaş arası hanehalkı üyeleri. Kişi başına tüketimi tahmin eden regresyonun ayrıntılı sonuçları ekteki Tablo A.2'de sunulmuştur. Metodolojik ayrıntılar Ek-A2'de sunulmuştur.

Metin Kutusu 1. Nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki hareketlilik

Nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki kişi başına tüketim artışını ölçen paylaşılan refah göstergesi anonim bir göstergedir. Bir başka deyişle, yıllar arasında aynı bireyleri nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminde gözlenmesine dair bir güvence yoktur. Özellikle, bazı potansiyel senaryolar gerçekleşebilir. İlk olarak, iki dönemde aynı bireyler nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminde görülebilir [*Şekil 2.2'deki (1)*]. İkinci olarak, İlk dönemde nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminde olanlar ikinci dönemde en üst yüzde 60'lık kesime geçebilirler (çıkanlar) [*Şekil 2.2'deki (3)*]. Üçüncü olarak, birinci dönemde en üst yüzde 60'lık kesimde olanlar ikinci dönemde en alt yüzde 40'lık kesime geçebilirler (girenler) [*Şekil 2.2'de (2)*]. Nüfusun en üst yüzde 60'lık kesiminin her iki dönemde de aynı kaldığı dördüncü senaryo, en alt yüzde 40'lık kesimin incelendiği bu analiz için anlamlı değildir [*Şekil 2.2'de (4)*]. Bu çalkantının genel etkisi bu hareketlerin büyüklüğüne bağlı olacaktır.

Açıklanan senaryoları görmek için birkaç seçenek bulunmaktadır. Birinci seçenek panel verileri kullanarak insanların hareketliliğini takip etmektir. Bu belirli bir dönemde aynı insanların takibine olanak tanıyacaktır. İkinci seçenek tekrarlanan kesit verilerine dayalı olarak sentetik panel yaklaşımını kullanmaktır (bu yöntemin ayrıntıları için bakınız Ek A2). Bu, ikinci dönemdeki tüketimleri ile ilgili bilgileri ve kalıcı hanehalkı özelliklerini kullanarak hanehalklarının ilk dönemdeki tüketimlerini tahmin etme olanağı sunar. Bu çalışmada ikinci yaklaşım kullanılmıştır.

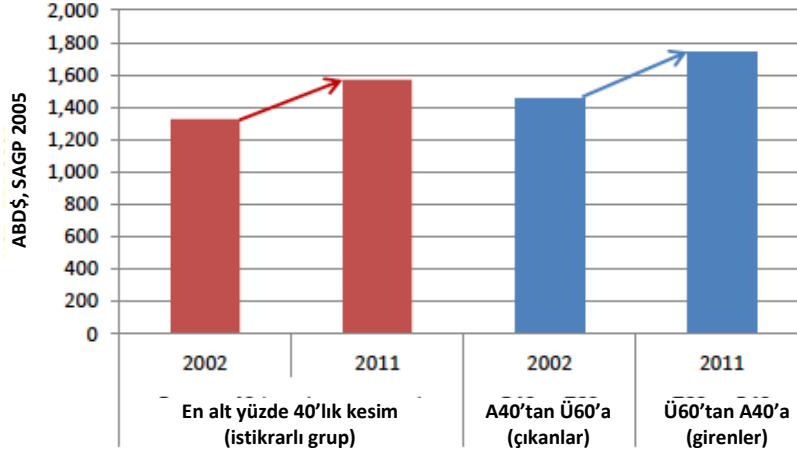
Şekil 2.2: Nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki hareketlilik

Kaynak: Yazarların çizimi

18. Geçtiğimiz on yılda nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimi hem bireysel hem de hanehalkı özelliklerini geliştirmiştir. En alt yüzde 40'lık kesimdeki bireylerin kırsal alanlarda yaşama ve daha az eğitilmiş olma olasılıkları daha yüksektir. Bağımlılık oranı daha yüksek hanehalklarında yaşamaktadırlar ve daha çok kendi işlerini yapmaktadırlar. Aynı zamanda, geçtiğimiz on yılda, en alt yüzde 40'lık kesimdeki kişiler daha eğitilmiş ve daha şehirli hale gelmiştir ve serbest meslekten ücretli işe geçmişlerdir (bakınız ekteki Tablo A.5 ve A.6).

Şekil 2.3: Nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki farklı gruplar arasında ortalama kişi başına tüketim, üst sınır

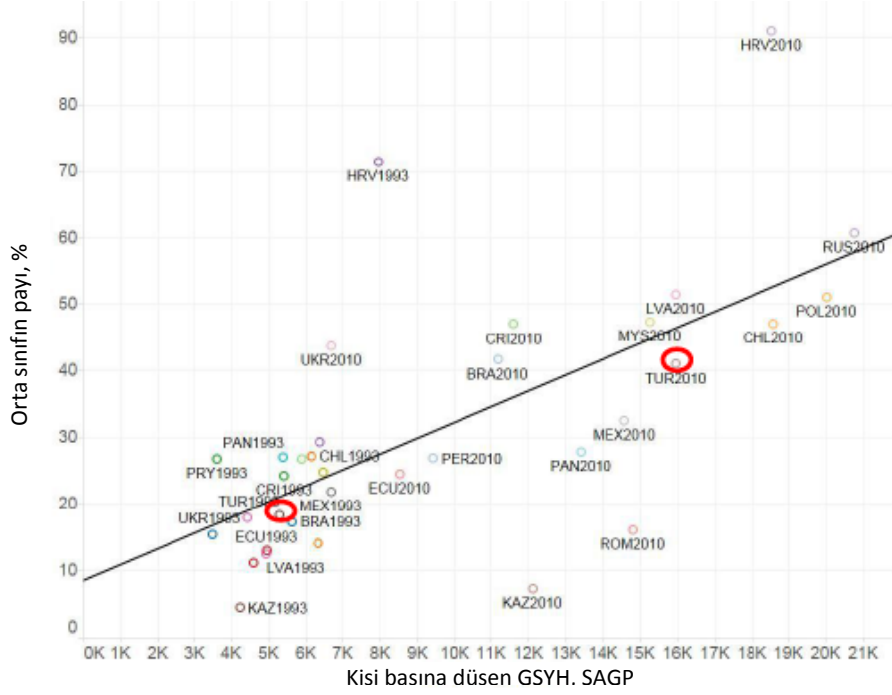

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

Notlar: Refah toplamı sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira dahil olmak üzere kişi başına tüketimdir.

19. Kuşak içi hareketlilikteki tüm ilerlemeye rağmen, diğer ülkelerdeki orta sınıf büyüklüğüne nazaran Türkiye ekonomik kalkınma düzeyi göz önüne alındığında halen geridedir. Şekil 2.4 iki zaman diliminde (yaklaşık olarak 1993 ve 2010) SAGP bazında kişi başına düşen GSYH düzeylerine göre seçilen dünya ülkeleri arasında orta sınıf büyüklüklerini karşılaştırmaktadır. Hızla büyüyen bir orta sınıfa rağmen, Türkiye halen benzer kalkınma düzeylerindeki bazı ülkelerin gerisindedir. Örneğin, 2010 yılında Türkiye'deki orta sınıf toplam nüfusun yüzde 42'sini oluştururken, bu oran Malezya'da ve Şili'de yüzde 47, Letonya'da yüzde 52'dir.

Şekil 2.4: Seçilen ülkelerde orta sınıfın oranı ve SAGP bazında kişi başına düşen GSYH, yaklaşık olarak 1993 ve 2010

Kaynak: POVCALNET verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları. POVCALNET Dünya Bankası Kalkınma Araştırmaları Grubu tarafından geliştirilen online bir yoksulluk ölçüm aracıdır. <http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/index.htm>
Notlar: Orta sınıf eşik değeri 10 ABD\$/SAGP kişi başına tüketimdir. Her ülkenin orta sınıf verilerinin ait olduğu dönem veri mevcudiyetine göre farklılık gösterebilmektedir. Türkiye'nin 2010 yılındaki orta sınıfı ECAPOV 2011 verilerine dayalıdır. Refah toplamı sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira dahil olmak üzere kişi başına tüketimdir.

III. Yoksulluğun azaltılmasındaki ve kuşak için hareketlilikteki belirleyiciler

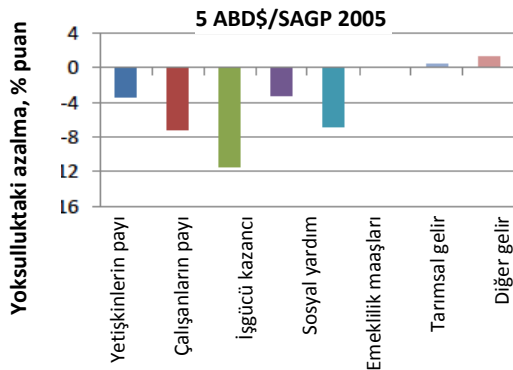
20. Bu bölümde yoksulluk, eşitsizlik ve paylaşılan refah ile ilgili biçimlendirilmiş verilerden, refahta ve kuşak içi hareketlilikte gözlenen değişikliklerin belirleyicilerinin analizine geçilmektedir. Farklı faktörlerin, sınıflar, bölgeler ve cinsiyetler arası refah ve eşitsizlik değişikliklerine katkısının nicelleştirilmesi için gelir yoksulluğu ayrışımı kullanılmaktadır. Türkiye’de yoksulluktaki azalmanın en önemli etkeni olarak işgücü piyasasının katkısı tespit edildiğinden dolayı, bu etkinin ardındaki mekanizmaları inceliyoruz.

3.1 Yoksulluk, eşitsizlik ve kuşak için hareketlilikteki değişikliklerin etkenleri

21. **İşgücü piyasası 2000’li yıllarda Türkiye’de yoksulluğun azaltılmasında etkili olan en önemli faktör olmuştur.** Türkiye’de gelir ve tüketim yoksulluğu eğilimleri çok benzer olduğundan dolayı, farklı faktörlerin yoksulluktaki azalmaya katkısının nicelleştirilmesi için gelir yoksulluğu ayrışımı kullanılmıştır (bakınız ekteki Şekil A.4). Şekil 3.1’de görüldüğü gibi, 2002 ile 2011 yılları arasında genel gelir yoksulluğu 30 puan düşmüştür. Bu azalmanın 18 puanlık bölümünden işgücü piyasası (kazanç ve ilave çalışan etkisi⁷) sorumludur ve bu anlamda en büyük katkıda bulunan faktördür. 7 puanlık bir katkısı ile emekli maaşlarının da önemli bir rolü olurken, demografi (yetişkinlerin payı) ve sosyal yardımlar da yoksulluktaki azalmada 3’er puanlık katkıya sahip olmuştur.

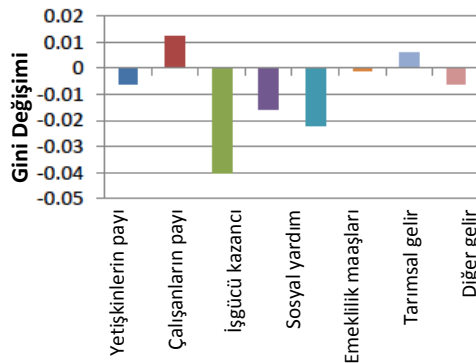
22. **Farklı faktörlerin yoksulluğun azaltılmasına nispi katkısı kentsel ve kırsal alanlarda aynı olmamıştır.** Sosyal yardımlar, emeklilik maaşları ve ilave çalışan etkisi göreceli olarak kırsal alanlarda daha önemli bir rol oynamıştır. Örneğin, emeklilik maaşları kırsal alanlarda yoksulluğun azaltılmasında üçte birden fazla bir katkıya sahip olurken, kentsel alanlardaki katkısı yüzde 20 olmuştur. Öte yandan, kentsel alanlarda işgücü kazançları daha önemli bir rol oynamıştır. İşgücü kazançları yoksulluğun azaltılmasında kentsel alanlarda yüzde 42’lik bir katkıda bulunurken, kırsal alanlarda yüzde 28’lik bir katkıda bulunmuştur (Şekil 3.3).

Şekil 3.1: Gelir yoksulluğu ayrışımı, 2002-2011

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.
Notlar: Yoksulluk sınırı günlük 5 ABD\$/SAGP. Refah toplamı kişi başına gelirdir. Metodolojik ayrıntılar Ek A3’te sunulmuştur.

Şekil 3.2: Gelir Gini ayrışımı, 2002-2011

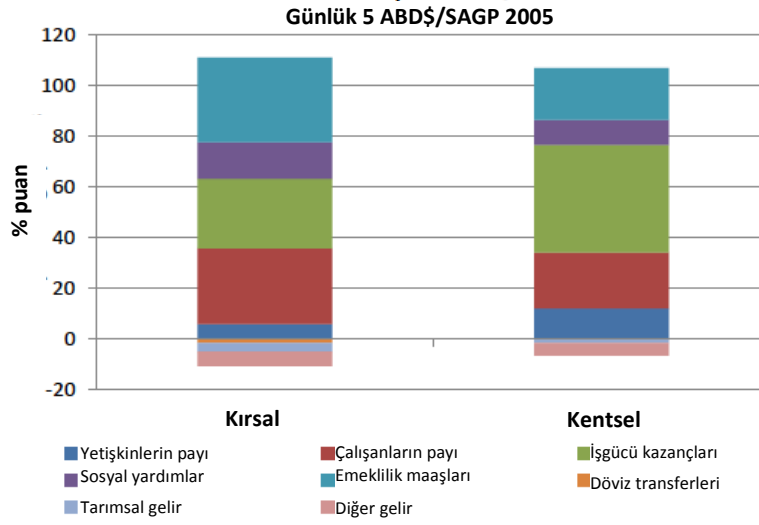

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları. Notlar: Refah toplamı kişi başına gelirdir. Daha yüksek Gini daha yüksek eşitsizlik anlamına gelir. Metodolojik ayrıntılar Ek A3’te sunulmuştur.

⁷ İlave çalışan etkisi (çalışanların payı) sıfır dışı işgücü geliri olan hanehalkı üyelerinin etkisi ölçer.

23. **Yoksulluktaki azalmanın etkenleri ekonomik sınıflar arasında farklılık göstermektedir; işgücü kazançları, sosyal yardımlar ve emeklilik maaşları kırılğan ve yoksul kesimler ile nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimi için daha önemli bir rol oynamaktadır.** Yoksul, kırılğan ve orta sınıf grupları arasında farklı faktörlerin ekonomik refaha katkıları Şekil 3.4a ve b'de sunulmaktadır. İşgücü piyasası farklı düzeylerde de olsa tüm sınıflar için en önemli faktör olmaya devam etmektedir. İşgücü kazançları özellikle yoksul ve kırılğan gruplar için daha önemli iken, ilave çalışan etkisi orta sınıf için daha önemlidir. Bu bulgular ile tutarlı olarak, gelir artışının gruplara göre ayrışımı sosyal yardımların, emeklilik maaşlarının ve işgücü kazançlarının nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimi için daha önemli olduğunu göstermektedir.

Şekil 3.3: Kentsel ve kırsal alanlarda refah artışının kaynakları, 2002-2011, %

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları. Notlar: Refah toplamı kişi başına gelirdir. Negatif pay refaha negatif katkı anlamına gelir. Metodolojik ayrıntılar Ek A3'te sunulmuştur.

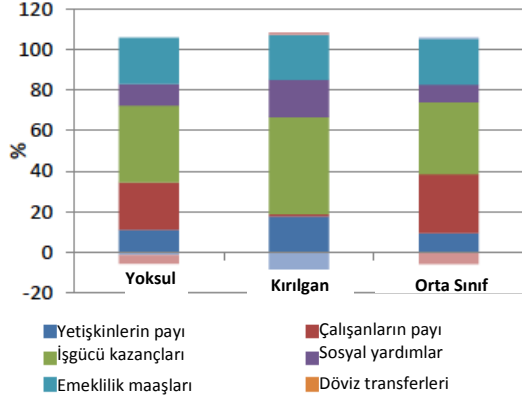
24. **2007-2009 döneminde, işgücü kazançları ekonomik krizin olumsuz etkileri için ana geçiş mekanizması olmuştur, ancak istihdam ve sosyal yardım etkileri bunları dengelemiştir.** Farklı alt dönemlere göre gelir yoksulluğu ayrışımı 2007-2009 kriz döneminde ücretlerin yoksullukta bir artışa sebep olduğunu göstermiştir (bakınız ekteki Şekil A.5). Öte yandan, pozitif ilave çalışan etkisi (muhtemelen aileler diğer aile fertlerinin de işgücü piyasasına katılması konusunda güçlü bir teşvikle karşı karşıya kalmıştır) ve mevcut sosyal yardım paketleri bu etkiyi dengelemiştir.

25. **İşgücü piyasasının eşitsizliğin azaltılmasına katkısı oldukça karmaşıktır.** Yoksulluğun azaltılmasındaki durumun aksine, işgücü piyasasından sadece kazançlar eşitsizlikte azalmaya katkıda bulunmuştur (Şekil 3.2). İlave çalışan etkisi 2002-2011 döneminde Gini katsayısını yükseltmiştir; bu orta sınıf refah artışına istihdamın daha fazla katkıda bulunması ile tutarlıdır. Bunun olası bir açıklaması, iyi eğitim, ağırlar, vs. gibi işgücü piyasasının giriş önündeki engeller sebebiyle yoksulların kayıtlı işlerdeki artıştan yeterince yararlanamamış olması olabilir (yapısal değişiklikler Bölüm 3.2'de daha ayrıntılı olarak tartışılmaktadır)⁸. Ücretlerin yanı sıra, emeklilik maaşları da söz konusu dönemdeki ikinci en

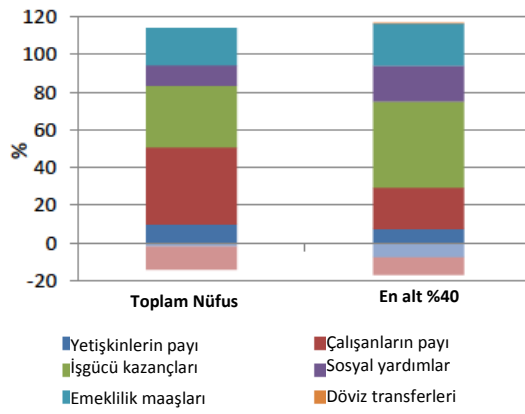
⁸ Bu hipotez, kriz sonrası dönemdeki işlerin çoğunun üniversite eğitimi gerektiren kayıtlı işler olduğunu gösteren Grun ve diğerlerinin (2013) bulguları ile desteklenmektedir.

önemli dengeleyici faktör olmuştur. Hanehalkında yetişkinlerin payı ve sosyal yardımlar da Gini katsayısının düşmesine katkıda bulunmuştur.

Şekil 3.4a: Sınıflar arasında refah artışının kaynakları, 2002-2011, %

Şekil 3.4b: Nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimi için refah artışının kaynakları, 2002-2011, %

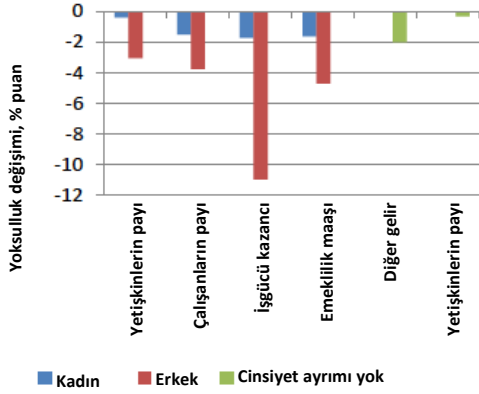

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

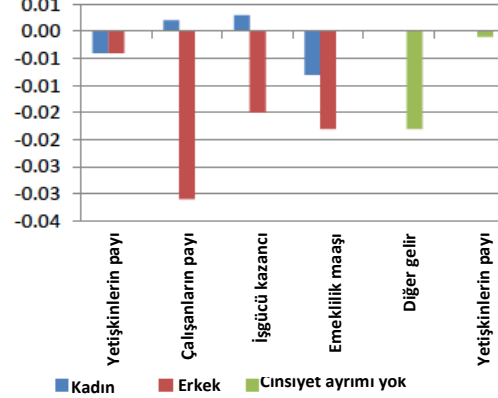
Notlar: Refah toplamı kişi başına gelirdir. Negatif pay refaha negatif katkı anlamına gelir. Yoksul, kırılgan kesimler ve orta sınıf için eşik değerler günlük 5 ve 10 ABD\$/SAGP 2005. Metodolojik ayrıntılar Azevedo ve Nguyen (20014)'te sunulmuştur.

26. Kadınların yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılmasına katkısı oldukça sınırlıdır. Cinsiyetler arası gelir yoksulluğu ayrışımı, kadınların işgücü piyasası, yetişkinlerin payı ve emeklilik maaşları yoluyla yoksulluğun azaltılmasına katkısının erkeklere göre daha düşük olduğunu göstermektedir (Şekil 3.5). Ayrıca, kadınların kazançları ve ilave çalışan etkisi eşitsizliği arttırmaktadır (Şekil 3.6). Bunun sebebi, daha iyi eğitilmiş kadınların işgücü piyasasına girişten yararlanmaları ve daha yüksek ücretler almaları olabilir. Kadın yetişkinlerin payının yoksulluğun azaltılmasına katkısının daha düşük olmasının olası bir açıklaması, kadınların genellikle erkeklerden daha erken evlenmeleri ve hanehalkından ayrılmaları olabilir. Ayrıca, erkekler daha geç yaşlarda evlenme eğilimi göstermektedir (bakınız ekteki Şekil A.7)

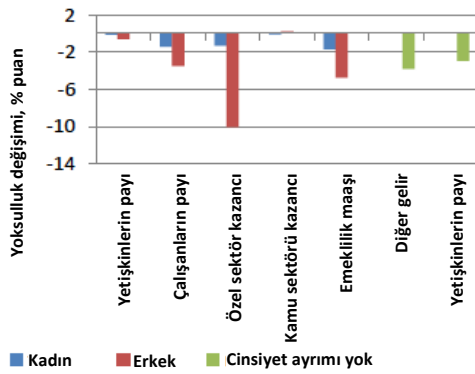
Şekil 3.5: Cinsiyete göre gelir yoksulluğunun ayrışımı, 2002-2011

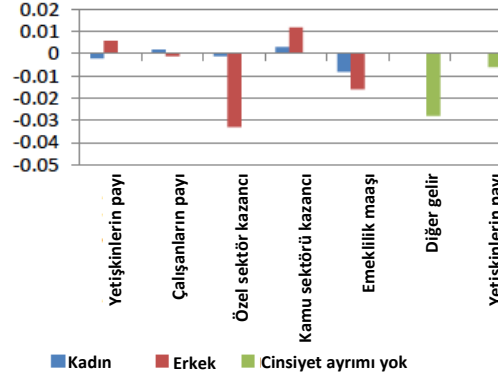
Şekil 3.6: Cinsiyete göre gelir Gini katsayısı ayrışımı, 2002-2011

Şekil 3.7: Cinsiyete ve kamu/özel sektör ücretlerine göre gelir yoksulluğunun ayrışımı, 2002-2011

Şekil 3.8: Cinsiyete ve kamu/özel sektör ücretlerine göre gelir Gini katsayısının ayrışımı, 2002-2011,

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.
Notlar: Yoksulluk sınırı günlük 5 ABD\$/SAGP. Refah toplamı kişi başına gelirdir. Metodolojik ayrıntılar Ek A3'te sunulmuştur.

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.
Notlar: Refah toplamı kişi başına gelirdir. Metodolojik ayrıntılar Ek A3'te sunulmuştur.

27. Yoksullukta kazançlardan kaynaklanan azalmanın mutlak çoğunluğu özel sektörden gelmiştir. Şekil 3.7'de sunulan cinsiyete ve kamu/özel sektör kazancına göre gelir yoksulluğu ayrışımı, yoksulluktaki azalmanın sadece özel sektör kazançları ile ilişkili olduğunu, kamu sektörü kazançları ile ilişkili olmadığını göstermektedir. Ayrıca, kamu ücretleri hem kadınlar hem de erkekler için eşitliği bozucu bir etkiye yol açmıştır (Şekil 3.8).

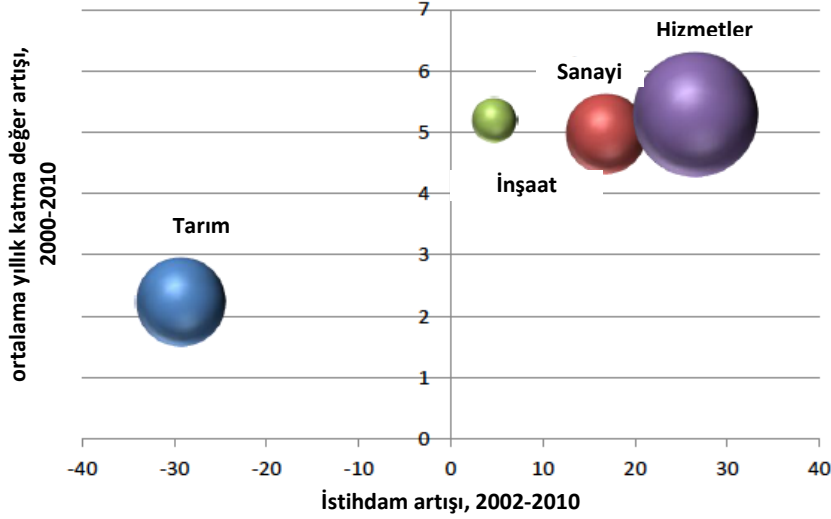
28. Hem kapsam hem de miktar, yoksullukta emeklilik maaşlarından kaynaklanan azalmanın altında yatan önemli faktörlerdir. Ekteki Şekil A.8'de görüldüğü gibi, emeklilerin payındaki artış ve emekli maaşlarının miktarındaki yükselme, 2002-2011 döneminde yoksulluğun azaltılmasında neredeyse eşit düzeyde bir rol oynamıştır: sırasıyla 3 ve 4 puan. Bu durum, artan kapsam ile birlikte emeklilik primlerinin 2000 yılından bu yana arttığını gösteren Dünya Bankası çalışması (yakında yayınlanacak) ile uyumludur. Türkiye'de sosyal harcamaların GSYH'daki payının, demografik yapısı ve kalabalık ve genç çalışan nüfusu göz önüne alındığında yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Bunun sonucunda, ekonomi genelindeki ortalama kazançla göre yüzdesi bakımından emeklilik yardımlarının büyüklüğü OECD ülkeleri arasında Yeni Zelanda'nın ardından ikinci sırada gelmektedir.

3.2 İşgücü piyasasında yoksulluğu azaltma mekanizmaları

29. **2002-2010 döneminde Türkiye ekonomisinde önemli yapısal değişiklikler gerçekleşmiştir.** Şekil 3.9'da görüldüğü gibi, tarımsal istihdamdan sanayi ve hizmetler istihdamına doğru önemli bir geçiş olmuştur. Ayrıca, tarım sektöründeki ortalama ekonomik büyüme, inşaat, sanayi ve hizmetler sektörlerindeki ekonomik büyümenin gerisinde kalmıştır. Türkiye'de tarım sektöründeki işgücü üretkenliği tüm sektörler arasındaki en düşük işgücü üretkenliği düzeyini oluşturduğundan dolayı, bu yapısal değişiklikler ekonomik büyümeyi arttırmaktadır (Grun ve diğerleri, 2013).

Şekil 3.9: Sektörlere göre istihdam yaratma ve ekonomik büyüme, %

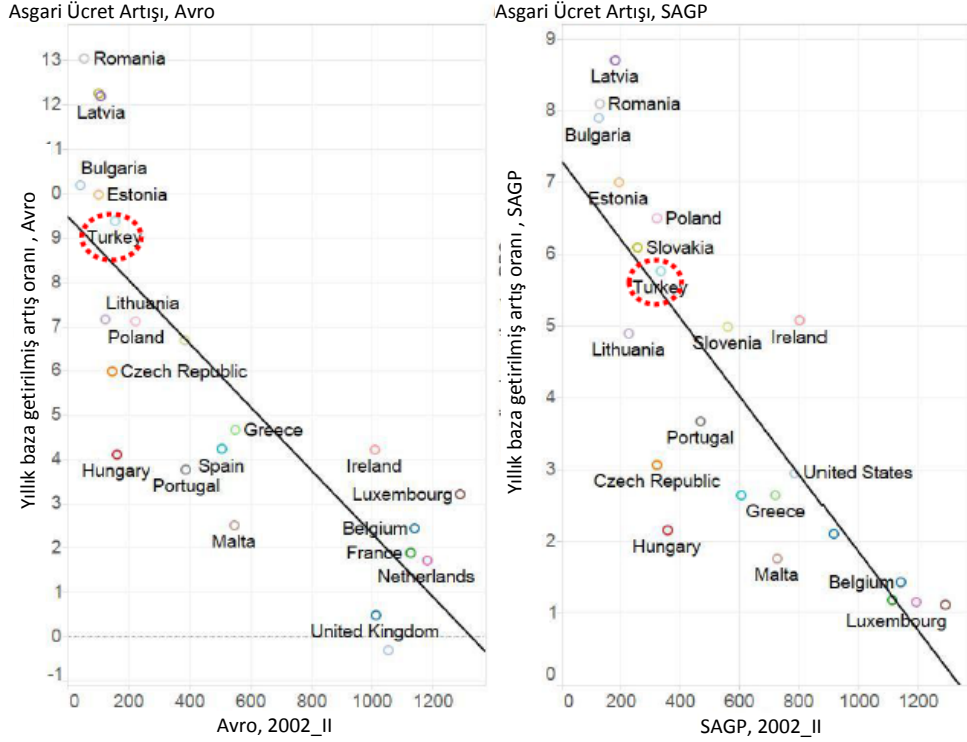
Kaynak: LFS ve TÜİK verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

Not: Baloncukların büyüklüğü istihdam sayısını temsil etmektedir.

30. **Asgari ücretteki önemli artış yapısal değişiklikleri desteklemiştir.** Yoksulluğun azaltılmasında işgücü kazançlarının öneminin açıklamalarından birisi Türkiye'de asgari ücretteki artış ile ilişkilendirilebilir. Şekil 3.10'da görüldüğü gibi, 2002-2011 döneminde Türkiye'de asgari ücretteki artış, ister Avro bazında isterse satın alma gücü paritesi bazında ölçülsün; diğer Avrupa ülkelerine göre oldukça yüksek olmuştur. Türkiye'deki asgari ücretin en azından kayıtlı sektörde bağlayıcı olabileceği yönünde kanıtlar mevcuttur (bakınız Dünya Bankası, 2013b) ve diğer OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında ortalama ücretlere göre yüksek görünmektedir (bakınız Şekil A.10). Dolayısıyla, asgari ücretteki artışlar hem doğrudan (asgari ücretle çalışanların kazançlarındaki artış) hem de dolaylı (tüm ücretleri daha yüksek bir seviyeye çıpalayarak) olarak ortalama kazancı etkileyebilmektedir. Öte yandan, asgari ücretin yüksek olması kayıt dışılığın artmasına da yol açabilmektedir; dolayısıyla hanehalkı gelirleri üzerindeki nihai etkisi belirsizdir.

31. **Ekonomideki yapısal değişiklikler kayıtlı istihdamda artışa yol açmıştır, ancak kadınlar bundan erkekler kadar yararlanamamıştır.** Hizmetler ve sanayi sektörlerinin büyümesi istihdamı serbest çalışmadan daha fazla kayıtlı ve ücretli çalışmaya yönlendirmiştir. Bu durum, sıfır kazanç bildiren çalışanların payındaki azalma (kadınlar için özellikle belirgin) ile tutarlıdır. Bu olumlu değişikliklere rağmen, kadınların işgücüne katılımı halen düşüktür, dolayısıyla kadınların sadece küçük bir oranı bu iyileşmelerden yararlanabilmektedir. Şekil 3.13'te görüldüğü gibi, Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranı 2011 itibariyle yaklaşık yüzde 28'dir ve bu oran benzer kişi başına GSYH düzeylerine sahip ülkeler ile karşılaştırıldığında çok düşüktür (2011 yılından sonra yüzde 31'e kadar yükselmiştir, ancak yine de göreceli olarak düşüktür).

Şekil 3.10: Avrupa ülkelerinde asgari ücret artışları, 2002-2011

Kaynak: Yazarların aylık asgari ücretlere dayalı hesaplamaları -19.11.2013 tarihinden itibaren 6 aylık Eurostat verileri

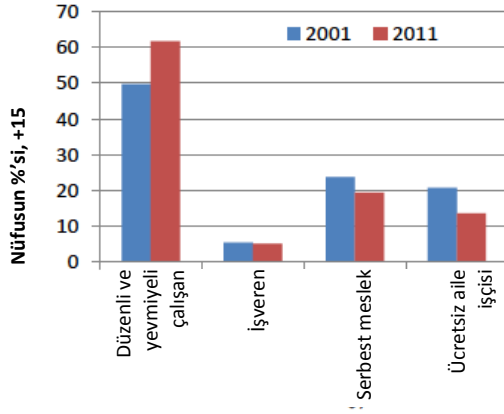
Not: Artış oranları, yılların ikinci yarılarının geometrik ortalaması kullanılarak hesaplanmıştır

32. İşgücü piyasasında beceri arzında iyileşme olmuştur, ancak bununla birlikte eğitimin ve deneyimin getirileri azalmıştır. 2002-2011 döneminde Türkiye'deki çalışanlar daha eğitilmiş hale gelmiştir. Söz konusu dönemde, yüksek öğrenim görmüş çalışanların oranı erkeklerde yüzde 10'dan yüzde 16'ya, kadınlarda ise yüzde 19'dan yüzde 24'e yükselmiştir. Eğitim ve becerilerin getirisi bakımından ise, bu getiriler hem kadınlar hem de erkekler için azalmıştır (Şekil 3.14-3.17). Bu azalmanın ardındaki sebeplerin tespit edilebilmesi için daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır, ancak bu işgücü piyasasındaki olumlu değişimlerin sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkileyebilir.

33. Türkiye'de erkekler lehine olan ücret farkında hafif bir daralma olmakla birlikte bu fark halen yüksektir. 2002 yılında koşulsuz cinsiyet ücret farkı yüzde 97, koşullu cinsiyet ücret farkı ise yüzde 86 idi⁹. Dokuz yıl sonrasında ise, koşulsuz fark yüzde 81'e indi ve aradaki fark kayboldu. Yani, 2011 yılında 2011 yılı itibarıyla mevcut cinsiyet ücret farkı erkekler ve kadınlar arasındaki gözlenebilir özelliklerdeki farklılıklar ile açıklanamaz ve başka faktörler ile ilişkili hale gelmiştir.

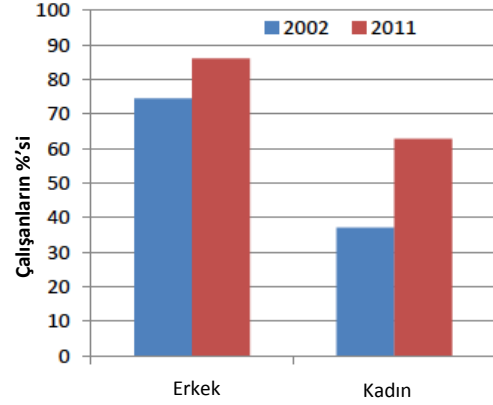
⁹ Kontrol değişkenleri arasında eğitim ve deneyim bulunmaktadır.

Şekil 3.11: +15 istihdam yapısı, %

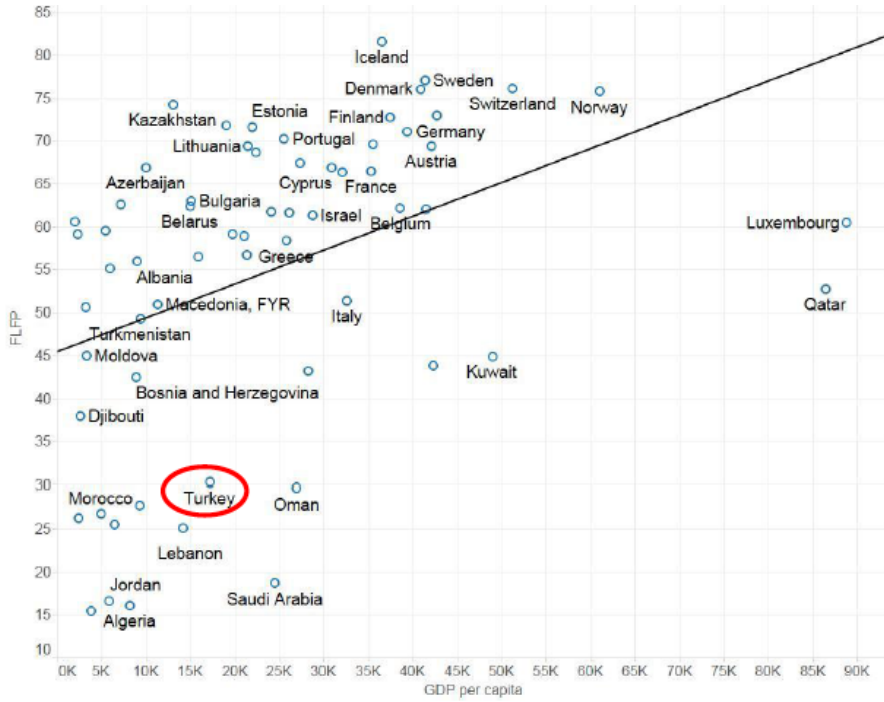
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Şekil 3.12: İşgücü kazancı sınırının üzerinde olan çalışanların payı, %

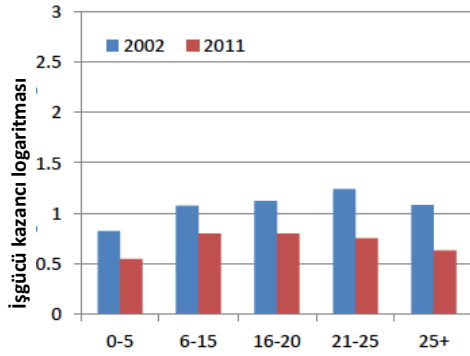
Kaynak: Yazarların ECAPOV verilerine dayalı hesaplamaları

Şekil 3.13: Ülkeler arasında kadınların işgücüne katılım oranları ve kişi başına düşen GSYH, 2011, %

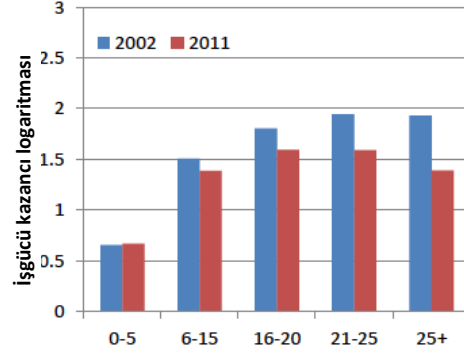
Kaynak: Yazarların hesaplamaları, WDI

Şekil 3.14: Kadınlar için deneyimin getirisi, 2002-2011

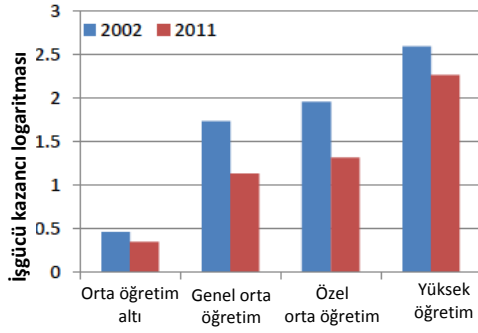

Kaynak: Yazarların ECAPOV verilerine dayalı hesaplamaları
Not: Deneyimsizler baz kategoriyi oluşturmaktadır

Şekil 3.15: Erkekler için deneyimin getirisi, 2002-2011

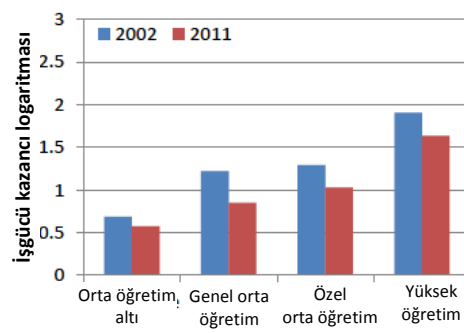

Şekil 3.16: Kadınlar için eğitimin getirisi, 2002-2011

Kaynak: Yazarların ECAPOV verilerine dayalı hesaplamaları
Not: Eğitimsizlik/ilkokul eğitimi baz kategoriyi oluşturmaktadır

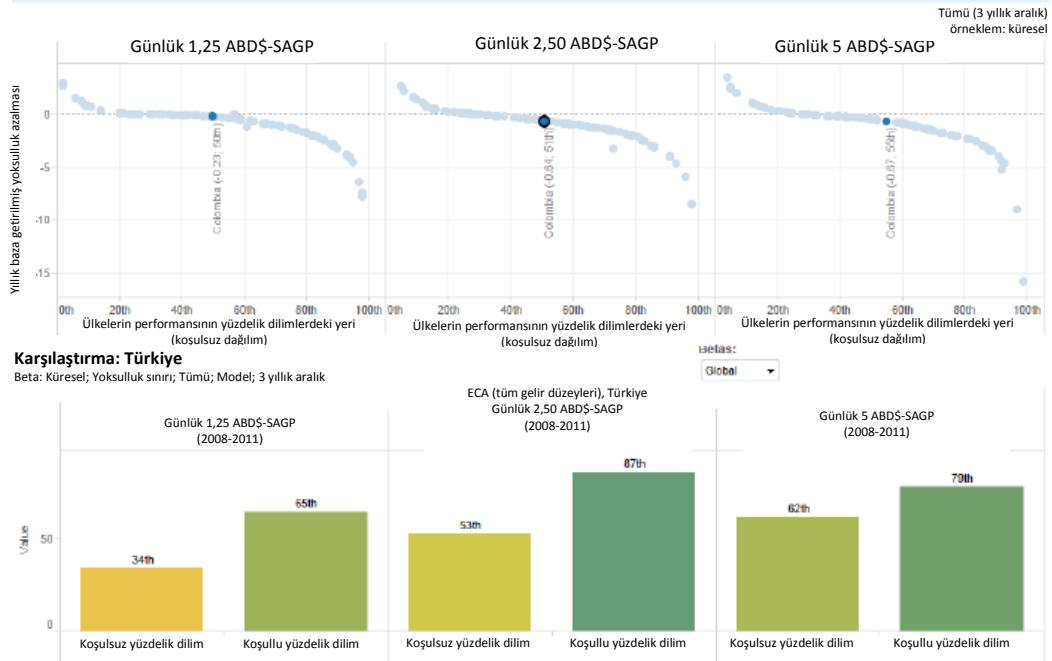
Şekil 3.17: Erkekler için eğitimin getirisi, 2002-2011

IV. Geleceğe Bakış

34. Türkiye'nin 2008-2011 dönemindeki yoksulluğu azaltma performansı karşılaştırıldığında koşullu performansının koşulsuz performansından daha iyi olduğu görülmektedir. Bu şu anlama gelmektedir: başlangıçtaki yoksulluk düzeyi, aynı dönemdeki küresel büyüme ve ülkenin büyüme oranları gibi bir dizi gözlenebilir özellik düşünülduğünde, özellikle 2,5 ABD\$-SAGP yoksulluk sınırı için Türkiye'nin performansı beklenen değere göre daha iyi olmuştur (Şekil 4.1). Buradaki soru, Türkiye'nin aynı yolda aynı hızla devam edebilmesi için gerekli koşulların mevcut olup olmadığıdır. En yoksul ve kırılgan gruplar da dahil olmak üzere toplumun kesimleri kapsanmadan adil bir toplumu sağlayacak kapsayıcı ekonomik büyümeyi başarmak zordur. Bir toplum, cinsiyet, doğum yeri, anne-babanın geçmişi gibi dışsal koşulları dikkate almaksızın insan ve üretim potansiyelini en üst düzeye çıkarabilmelidir. Bu bölümde Türkiye'nin yoksulluğu azaltmada ve paylaşılan refahı arttırmada karşılaşılabileceği zorluklar kısaca tartışılmaktadır.

Şekil 4.1: Türkiye'nin 1,25, 2,50 ve 5 ABD\$/SAGP yoksulluk sınırlarına göre yoksulluğu azaltma performansının karşılaştırılması, 2008-2011, %

Not: Koşullu değişkenler: FGTO, kişi başına düşen GSYH, denize kıyısı olmama, kırılganlık, küresel büyüme oranı, ülke büyüme oranı. Karşılaştırma metodolojisi: Newman, John L., João Pedro Azevedo (2013) "Setting reasonable performance targets for public service delivery," Policy Research Working Paper Series 6385, The World Bank. (<http://ideas.repec.org/p/wbk/wbrwps/6385.html>). Hesaplama Minh Cong Nguyen ve Joao Pedro Azevedo'nun Stata ADO programı kullanılmıştır. Veriler: ECA rakamları için ECAPOV verileri, diğer tüm bölgeler için 3 Mart 2014 itibarıyla WDI'dan alınan POVCALNET verileri kullanılmıştır. Hesaplamalar ve görseller Joao Pedro Azevedo ve Minh Nguyen (ECA İstatistik Geliştirme Ekibi) tarafından hazırlanmıştır..

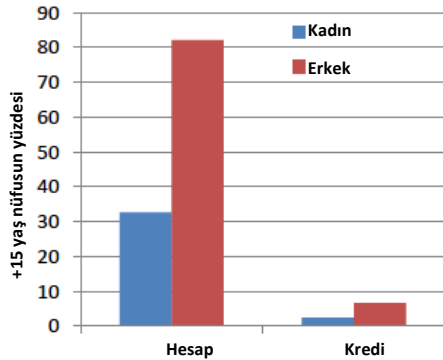
35. Türkiye'nin yoksulluğu azaltma ve paylaşılan refahı artırma alanlarında son zamanlarda elde ettiği kazanımlarını sürdürmenin anahtarı işgücü piyasasındadır. Türkiye küresel ekonomik kriz sonrasında yeni istihdam yaratmada önemli bir başarı yakalamıştır ve bu durum refah artışlarının sürekliliğine katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte, demografik değişimler göz önüne alındığında, Türkiye'nin istihdam yaratma ve üretkenliği artırma hızını koruması gerekecektir; ve eğer daha fazla kadın işgücü piyasasına girmeye başlarsa bu daha da gerekli hale gelecektir. Türklerin eğitim düzeyi yükselmektedir ve kanıtlar eğitimin getirilerinin Türkiye'de halen yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, geçtiğimiz on yılda eğitim getirilerindeki azalma bir endişe kaynağıdır ve bu durum gençler arasında

becerilerine uygun iş bulma konusundaki zorlukların habercisi olması bakımından özellikle önemlidir. Dolayısıyla, iyi işler yaratmak hem büyüme hem de paylaşılan refah için zorlu bir görevdir (Grun ve diğerleri, 2013).

36. Bu analizde ortaya konulduğu gibi, Türkiye’de kadınların işgücüne katılımı çok düşüktür ve yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılmasına kadınların katkısı oldukça sınırlıdır. Uraz ve diğerlerine (2010) göre, kadınların işgücüne katılım oranının bu kadar düşük olması, aşağıdaki gözlemlerin ortaya koyduğu farklı arz ve talep faktörlerinin bir bileşimi ile ilişkilendirilebilir: (i) beceri düzeyi düşük erkekler ile kadınlar arasında kazanç bakımından büyük bir fark mevcuttur ve bu durum işgücü piyasasına girmek için teşvik unsurlarını azaltmaktadır; (ii) beceri düzeyi düşük kentsel kadınlar, ucuz çocuk bakım olanaklarının bulunmaması sebebiyle çalışmaları halinde yüksek bir fırsat maliyeti ile karşılaşmaktadırlar; (iii) hanehalkı zenginliği arttıkça ve aile reisinin eğitim düzeyi yükseldikçe beceri düzeyi düşük kentsel kadınların çalışma olasılığı düşmektedir. Kadınların ekonomiye katılımlarını arttırmak, paylaşılan refahı arttırmanın ve yoksulluğu azaltmanın önemli faktörlerinden birisi olabilir. İlk olarak, daha fazla eğitilmiş kadın, dolayısıyla daha fazla orta sınıf hanehalkı zaman içinde de olsa kadınların işgücüne katılımındaki artıştan ve eğitime erişimdeki eşitsizliklerin azaltılmasından yararlanabilecektir. Dolayısıyla, bu alandaki politikalar hem büyüme hem de sosyal kapsayıcılık için önemlidir.

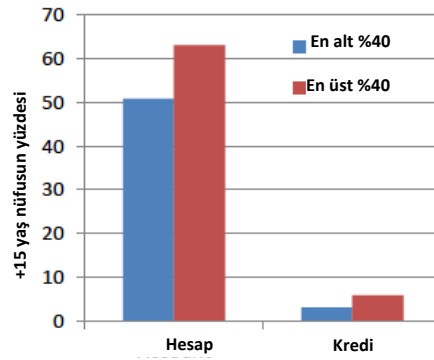
37. Sürdürülebilir ve paylaşılan ekonomik büyümenin ön koşullarından birisi piyasalara eşit erişimdir. Finansal kapsayıcılık verilerinin de gösterdiği gibi, Türkiye’de (banka hesaplarına ve krediye erişim ile ölçülen) finansal hizmetlere erişim ECA ortalamasının biraz üzerindedir. Bununla birlikte, Avrupa Birliği ile karşılaştırıldığında Türkiye’de finansal hizmetlere erişim daha düşük düzeydedir. Örneğin, Türkiye’deki 15 yaş üzeri nüfusun yüzde 58’i kayıtlı finansal kuruluşlarda hesap sahibi iken, ECA ortalaması yüzde 45, AB ortalaması ise yüzde 91’dir.

Şekil 4.2: Türkiye, ECA ve Euro bölgesi ülkelerinde finansal kuruluşlara erişim, +15 yaş nüfusun yüzdesi olarak

Kaynak: Findex

Şekil 4.3: Türkiye’de farklı gelir düzeyindeki gruplar arasında finansal kuruluşlara erişim, +15 yaş nüfusun yüzdesi olarak

Kaynak: Findex

38. Farklı gruplar arasında finansal hizmetlere eşit olmayan erişim, finansal aracılık düzeyinden daha önemli bir sorundur. Banka hesaplarına erişim bakımından erkekler lehine çok büyük bir cinsiyet uçurumu bulunmaktadır. Özellikle, 15 yaş üzeri erkeklerin yüzde 82’sinin finansal hesaplara erişimi varken, bu oran kadınlar için sadece yüzde 33’tür (Şekil 4.2). Bu uçurum farklı gelir düzeyindeki gruplar arasında da mevcuttur. Nüfusun en üst yüzde 60’lık kesiminde finansal hesaplara erişim oranı yüzde 63 iken, en alt yüzde 40’lık kesiminde sadece yüzde 51’dir (Şekil 4.3). Dolayısıyla, gelecekte paylaşılan refahın sürdürülebilmesi için finansal kapsayıcılık önemli bir politika gündemi olmalıdır.

39. Türkiye’de yoksulluğun daha fazla azaltılması sadece kuşak içi sınıf hareketliliğine değil aynı zamanda kuşaklar arası hareketliliğe de önemli ölçüde bağlı olacaktır. Hentschel ve diğerleri (2010) kuşaklar arası eşitsizlik geçişinin Türkiye’nin bugünkü genç kuşağını güçlü bir şekilde etkilediğini ortaya koymuştur. Yazarlar, bireyin tek başına değiştiremeyeceği koşulların veya faktörlerin Türkiye’de yaşam şanslarının çok önemli belirleyicileri olduğunu göstermektedir. Özellikle, bir kişinin doğduğu bölge veya anne-babasının eğitim gibi faktörler ülkede varlık dağılımı ile ilgili fırsat eşitsizliğinin üçte ikisini açıklamaktadır. Ailelerin sosyoekonomik geçmişi, eğitimde fırsat eşitsizliği bakımından da önemli bir belirleyici faktördür. Türkiye eğitim sonuçlarında sosyoekonomik geçmişin önemini azaltılmasında ilerleme kaydetmekle birlikte (bakınız OECD, 2013), OECD ülkeleri arasında halen bu faktörlerin bireysel başarı üzerinde en fazla etkiye sahip ülkelerden birisi konumundadır. Erken çocukluk eğitimi ve özellikle dezavantajlı bölgelerdeki ve şehirlerdeki okullarda eğitimin kalitesinin yükseltilmesine yönelik önlemler, son zamanlardaki iyileşmelerin sürdürülmesi ve hızlandırılması bakımından önemlidir.

40. Türkiye demografik avantajından yararlanmaya devam edecektir ancak 2025 yılından sonra bu durum önemli ölçüde değişecektir. Ekteki Şekil A:9’da görüldüğü gibi, Türkiye 1980 yılından bu yana demografik fırsat penceresinden yararlanmaktadır. Çocukların ve yaşlıların oranı düşerken çalışma çağındaki nüfusun oranı artmaktaydı; çalışma çağındaki nüfusun oranı 2020’li yıllarda en yüksek seviyeye çıkacaktır. Ancak bu pencerenin kapanması ile birlikte, Türkiye yaşlanma sorunu ile karşı karşıya kalacaktır. Yaşlılar yoksulluktan en fazla etkilenen kesim içinde yer almamakla (çocuklar en fazla risk altında olan gruptur) ve emekli maaşları nüfusun en alt yüzde 40’lık kesiminde gelir artışına önemli ölçüde katkıda bulunmakla birlikte, emeklilik yaşının düşük olduğu ve nispeten cömert aylık bağlama oranları göz önünde bulundurulduğunda emeklilik sisteminin önemli açıklar vermeye devam edeceği öngörülmektedir. Artan sağlık hizmeti maliyetleri de yaşlanmanın mali yükünü ağırlaştıracaktır. Bu maliyetlerin yönetilebilmesi ve kaynakların yaşlılıkta kırılabilirliği azaltılması üzerinde yoğunlaştırılabilmesi için, daha uzun çalışma sürelerinin özendirilmesi önemli olacaktır.

41. Özetleyecek olursak, Türkiye yoksulluğun azaltılması ve paylaşılan refahın artırılması bakımlarından dikkat çeken bir performans göstermiştir. Sonuç olarak, ülkede orta sınıfı büyüten güçlü bir yukarı yönlü kuşak içi hareketlilik olmuştur. Bu olumlu değişimlerin başlıca etkenleri işgücü piyasasından, sosyal yardımlardan ve emeklilik maaşlarından kaynaklanmıştır. Bununla birlikte, aynı yolda ilerlenebilmesi için, bazı zorlukların aşılması gerekecektir: (i) cinsiyet uçurumunun ve kentsel/kırsal uçurumlarının daraltılması üzerinde odaklanarak piyasalara erilimin artırılması; (ii) kadınların işgücü piyasasına katılımlarının artırılması; (iii) bireylerin sorumlu tutulamayacağı koşullar ile sosyoekonomik sonuçlar arasındaki bağlantıların zayıflatılması yoluyla kuşaklar arası eşitsizliğin azaltılması.

Kaynakça

Antman, Francisca, and David McKenzie. 2007. "Earnings mobility and measurement error: a pseudo-panel approach." *Economic Development and Cultural Change*, 56(1): 125-161.

Azevedo, Joao Pedro, Davalos, Maria Eugenia, Diaz-Bonilla, Carolina, Atuesta, Bernardo and Raul Andres, Castaneda. 2013. "Fifteen years of inequality in Latin America how have labor markets helped ?," Policy Research Working Paper Series 6384, The World Bank.

Azevedo, Joao Pedro, Minh Cong Nguyen, and Viviane Sanfelice. 2012. "Shapley Decomposition by Components of a Welfare Aggregate." Washington, DC: World Bank. Mimeo.

Azevedo, Joao Pedro, Minh Cong Nguyen, and Viviane Sanfelice. 2012. "Adecomp: Stata module to estimate Shapley Decomposition by Components of a Welfare Measure," Statistical Software Components S457562, Boston College Department of Economics.

Azevedo; Joao Pedro, Inchauste, Gabriela, Olivieri, Sergio, Saavedra, Jaime and Hernan Winkler. 2013. Is Labor Income Responsible for Poverty Reduction? A Decomposition Approach. Policy research working paper 6414. The World Bank.

Azevedo, Joao Pedro and Minh Cong Nguyen (2014) "Understanding shared-prosperity: A decomposition" Washington, DC: World Bank. Mimeo.

Barros, Ricardo Paes, Mirela de Carvalho, Samuel Franco, and Rosane Mendonça. 2006. "Uma Análise das Principais Causas da Queda Recente na Desigualdade de Renda Brasileira." In: *Revista Econômica* 8 (1): 117-147. Rio de Janeiro: Universidade Federal Fluminense. <http://www.uff.br/revistaeconomica/V8N1/RICARDO.PDF>

Essama-Nssah, B. 2012. "Identification of Sources of Variation in Poverty Outcomes." World Bank Policy Research Working Paper 5954.

Ferreira, Francisco H. G., Julian Messina, Jamele Rigolini, Luis-Felipe López-Calva, Maria Ana Lugo, and Renos Vakis. 2013. *Economic Mobility and the Rise of the Latin American Middle Class*. Washington, DC: World Bank. doi: 10.1596/978-0-8213-9634-6. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0

Fortin, Nicole, Thomas Lemieux and Sergio Firpo. 2011. *Decomposition Methods in Economics*. In: Ashenfelter Orley and Card David (eds) *Handbook of Labor Economics*, Vol. 4A, pp. 1-102. Northolland, Amsterdam.

Grun, Rebekka, Cristobal Ridao-Cano, Sinem Capar, Victoria Levin, Meltem Aran, Carola Gruen, Levent Yener and Tolga Cebeci. 2013. *Good Jobs in Turkey Programmatic Economic Sector Work*. Washington, DC: World Bank.

Hentschel, Jesko, Meltem Aran, Raif Can, Francisco H. G. Ferreira, Jérémie Gignoux, and Arzu Uraz. 2010. *Life Chances in Turkey Expanding Opportunities for the Next Generation*. The World Bank.

Juhn, Chinhui, Kevin Murphy, and Brooks Pierce. 1993. "Wage Inequality and the Rise of Returns to Skill." *Journal of Political Economy* 101 (3): 410-442.

Lanjouw, Peter, Jill Louto, and David McKenzie. 2011. "Using Repeated Cross-Sections to Explore Movements in and out of Poverty." World Bank Policy Research Working Paper 5550.

Lopez-Calva, Luis F. and Ortiz-Juarez, Eduardo, 2011. "A vulnerability approach to the definition of the middle class," Policy Research Working Paper Series 5902, The World Bank.

Mohamed Ihsan, Ajwad, Meltem, A. Aran, Mehtabul Azam and Jesko S. Hentschel. 2013. A methodology Note on the Employment and Welfare Impacts of the 2007-08 Financial Crisis. Development Analytics.

Newman, John and Joao Pedro, Azevedo. 2013. Setting reasonable performance targets for public service delivery. Policy Research Working Paper Series 6385. The World Bank.

OECD, 2013. The 2013 PISA Assessment. Paris.

Shapley, Lloyd. 1953. "A value for n-person games." In, Contributions to the Theory of Games, ed. H. W. Kuhn and A. W. Tucker 2. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

Shorrocks Anthony. 1999. Decomposition Procedures for Distributional Analysis: A Unified Framework Based on Shapley Value. University of Essex and Institute for Fiscal Studies. Mimeo.

Shapley, L. 1953. "A value for n-person games." In, Contributions to the Theory of Games, ed. H. W. Kuhn and A. W. Tucker 2. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

Uraz, Arzu and Aran, Meltem A. and Hüsamoğlu, Müşerref and Okkalı Şanalımış, Dilek and Capar, Sinem, 2010. Recent Trends in Female Labor Force Participation in Turkey. Working paper 2. State Planning Organization of the Republic of Turkey and World Bank. Welfare and Social Policy Analytical Work Program.

World Bank. 2005. Turkey Joint Poverty Assessment Report. Two volumes. Report No. 29619-TU. Washington DC : World Bank.

World Bank. 2010. Turkey Country Economic Memorandum (CEM). Sustaining High Growth: The Role of Domestic Savings. Synthesis Report. Report No. 66301-TR. Washington, DC: World Bank.

World Bank. 2011. Turkey Country Economic Memorandum Informality: Causes, Consequences, Policies. Report No. 48523-TR. Washington DC: World Bank.

World Bank. 2013a. Economic crisis affecting the welfare of families in Turkey. Washington DC: World Bank.

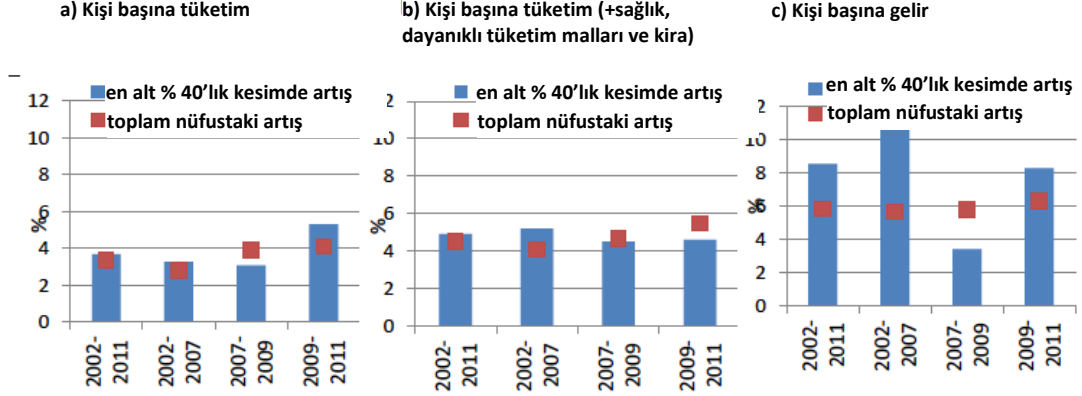
World Bank. 2013b. Turkey: Managing Labor Markets Through the Economic Cycle. Report No: 70130 – TR. World Bank and Ministry of Economic Development.

World Bank. forthcoming. Turkey Public Finance Review Turkey in Transition: Fiscal Policy for Sustainable Economic Growth.

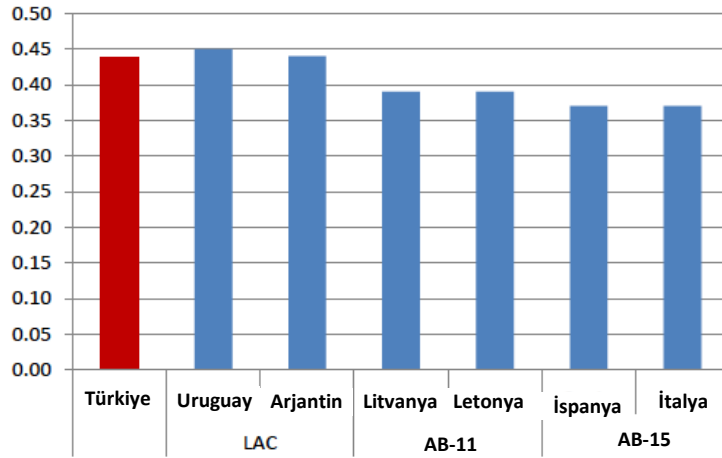
Ekler

A1. Diğer şekiller ve tablolar

Şekil A1: Farklı refah toplamları ve vıllar için pavlasılan refah göstergeleri. %

Şekil A2: Türkiye ve seçilen AB ve LAC ülkeleri için kişi başına düşen gelir Gini katsayısı

Kaynak: ECATSD ekibinin ECA ülkelerine ilişkin hesaplamaları . LAC ülkeleri için kaynak: Azevedo, Davalos, Diaz-Bonita, Atuesta, Castaneda (2013).

Notlar: AB ve Türkiye için kaynak: EU-SLIC

Tablo A.1: 2002-2011 dönemindeki tüm yıllar için dağılım karşılaştırmasının özeti

Karşılaştırma Grupları	Ortalama	Pen parade	Genelleştirilmiş Lorenz eğrisi
Kişi başına tüketimin yetişkin başına tüketim eşdeğeri ile karşılaştırması, 2002-2012	<i>Aşağıda</i>	<i>Aşağıda</i>	<i>Aşağıda</i>

Kaynak: Dünya Bankası personelinin ECAPOV verilerine dayalı hesaplamaları.

Notlar: Daha düşük Pen Parade değeri birinci derece istatistiksel üstünlük anlamına gelir. Daha düşük Genelleştirilmiş Lorenz Eğrisi değeri ikinci derece istatistiksel üstünlük anlamına gelir. Joao Azevedo ve Samuel Franco tarafından yazılan Alorezn ado kullanılmıştır. İndirmek için Stata'da "ssc install alorenz" yazın.

Tablo A.2: Kişi başına tüketim modeli

	Katsayı
Kadın aile reisi	-0,159***
Okuryazar	0,107***
İlkokul	0,318***
İlkokul mezunu	1,673***
Ortaokul	0,462***
Mesleki	0,616***
Lise	0,542***
Meslek lisesi	0,781***
2-yıllık yüksek öğrenim	0,886***
4-yıllık yüksek öğrenim	1,216***
Yüksek lisans	1,333***
6 yaş altı çocuk sayısı	-0,294***
7-15 yaş arası çocuk sayısı	-0,260***
6 yaş altı çocuk sayısı, kare	0,016***
7-15 yaş arası çocuk sayısı, kare	0,011***
Kırsal alan	-0,441***
Kırsal kukla değişkeni ile eğitimin etkileşimi	Evet
Doğum tarihi grubu	Evet
Doğum tarihi grupları ve eğitim	Evet
Rkare=0.41.7	

Kaynak: Yazarların ECAPOV verilerine dayalı hesaplamaları.
Notlar: Tüketim toplamı, sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira dahil kişi başına tüketimdir. Örneklem: 25-55 yaş arası hanehalkı reisleri. Eğitim için baz kategori okuryazar olmayanlar.
***Yüzde 1'de anlamlı

Tablo A.3: Hareketlilik Matrisi, 2002-2011, alt sınırlar

	Başlangıç (2002)	Sınıflara Geçişler (2011)			
		Yoksul	Kırılgan	Orta Sınıf	Toplam
Yoksul	43	58	41	0	100
Kırılgan	37	1	58	40	100
Orta Sınıf	20	0	2	98	100
Toplam	100	22	38	40	100

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

Notlar: Geçiş matrisi 2002-2011 dönemine ait bir sentetik panele dayalıdır. Refah toplamı sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira dahil olmak üzere kişi başına tüketimdir. Örneklem: 25-55 yaş arası hanehalkı reisleri. Kişi başına tüketimin tahmin edilmesi için kullanılan regresyonun ayrıntılı sonuçları ekteki Tablo A.1'de sunulmuştur.

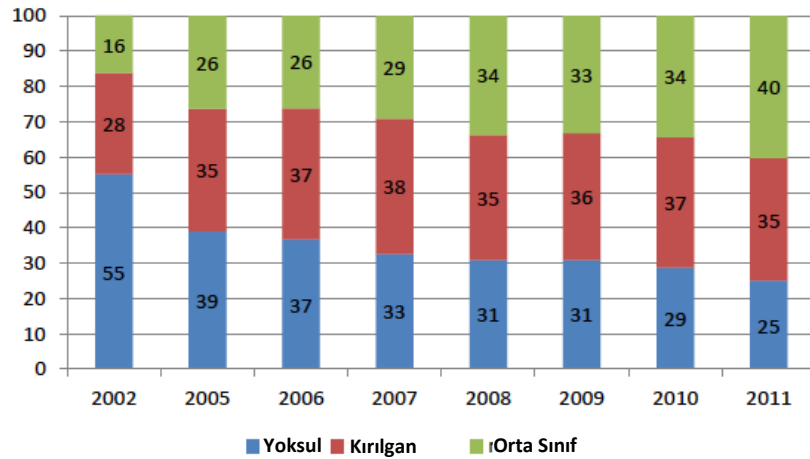
Tablo A.4a: Kentsel Alanlar için Hareketlilik Matrisi, 2002-2011, üst sınır						
	Başlangıç (2002)	Sınıflara Geçişler (2011)				Her bir grubun 2011 yılında toplam nüfus içindeki payı
		Yoksul	Kırılğan	Orta Sınıf	Toplam	
Yoksul	39	29	46	25	100	58
Kırılğan	37	12	42	46	100	72
Orta Sınıf	24	5	25	69	100	91
Toplam	100	15	38	48	100	72

Tablo A.4b: Kırsal Alanlar için Hareketlilik Matrisi, 2002-2011, üst sınır						
	Başlangıç (2002)	Sınıflara Geçişler (2011)				Her bir grubun 2011 yılında toplam nüfus içindeki payı
		Yoksul	Kırılğan	Orta Sınıf	Toplam	
Yoksul	52	55	31	14	100	58
Kırılğan	35	30	44	26	100	72
Orta Sınıf	13	16	35	50	100	91
Toplam	100	42	37	22	100	72

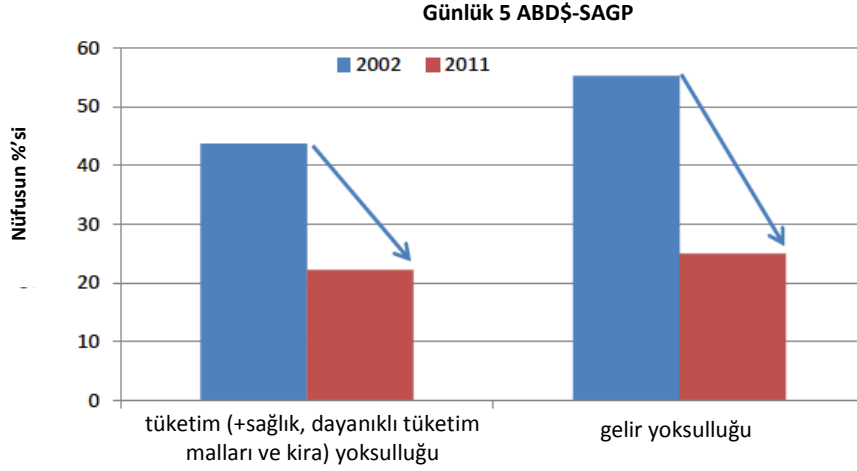
Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.
Notlar: Geçiş matrisi 2002-2011 dönemine ait bir sentetik panele dayalıdır. Refah toplamı sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira dahil olmak üzere kişi başına tüketimdir. Örneklem: 25-55 yaş arası hanehalkı reisleri. Kişi başına tüketimin tahmin edilmesi için kullanılan tahminin ayrıntılı sonuçları ekteki Tablo A.1'de sunulmuştur.

Şekil A3: Kişi başına gelire dayalı olarak 2002-2011 döneminde Türkiye'deki yoksul kesim, kırılğan kesim, orta sınıf, %

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

Şekil A4: Türkiye’de gelir ve kişi başına tüketim yoksulluğu, %

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

Tablo A5. 2002 ve 2011 yıllarında kişisel özelliklere göre yoksul, kırılğan veya orta sınıfta olma olasılığı, %

	2002				2011			
	Yoksul	Kırılğan	Orta Sınıf	Toplam	Yoksul	Kırılğan	Orta Sınıf	Toplam
Yaşanılan yer								
Kentsel	53,1	27,2	19,8	100	18,2	34,7	47,1	100
Kırsal	59,7	29,2	11,2	100	40,1	34,2	25,7	100
Eğitim, 15+								
Yok/<1-4	67,25	25,13	7,62	100	38,97	27,18	23,85	100
Tamamlamamış, 5-12	53,78	31,6	14,62	100	21,49	38,91	39,6	100
Genel ortaöğretim	33,44	35,96	30,6	100	10,66	32,92	56,42	100
Özel ortaöğretim	30,11	35,64	34,25	100	8,36	29,63	62,01	100
Yüksek öğretim	9,68	24,79	65,53	100	2,21	11,22	86,57	100
Cinsiyet, 15+								
Kadın	49,9	31,6	18,5	100	19,34	34,41	46,25	100
Erkek	51,39	29,84	18,77	100	21,64	34,41	43,94	100
Medeni Durum, 15+								
Evli	50,0	31,3	18,8	100	20,1	35,6	44,3	100
Hiç evlenmemiş	52,8	29,9	17,3	100	22,0	32,5	45,6	100
Dul	50,6	29,4	20,1	100	22,0	30,5	47,5	100
Boşanmış/ayrı	44,0	20,6	35,4	100	11,1	28,2	60,8	100
İşgücü durumu, 15+								
Çalışan	8,7	29,4	22,0	100	12,4	30,5	57,1	100
Hiç Kendi işini yapan	50,7	31,4	17,9	100	26,2	33,2	40,5	100
İşsiz	67,8	23,5	8,7	100	33,6	34,1	32,3	100
Emekli	27,3	39,0	33,7	100	5,9	35,3	58,9	100
Öğrenci	46,0	33,2	20,8	100	22,4	37,3	40,4	100
Yevmiyeli	54,3	30,0	15,7	100	26,4	38,2	35,4	100
Yaş Grupları								
<5	66	23	11	100	34	37	28	100
5-15	69	21	10	100	40	34	26	100
15-50	54	29	17	100	22	34	44	100
50-65	38	37	25	100	13	33	54	100
65+	46	36	18	100	20	40	40	100

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

Not: Farklı sınıfları belirlemek için kişi başına gelir kullanılmıştır. Sınıflara göre refah ayrışımı ile tutarlılık için tüketim yerine gelir kullanılmıştır.

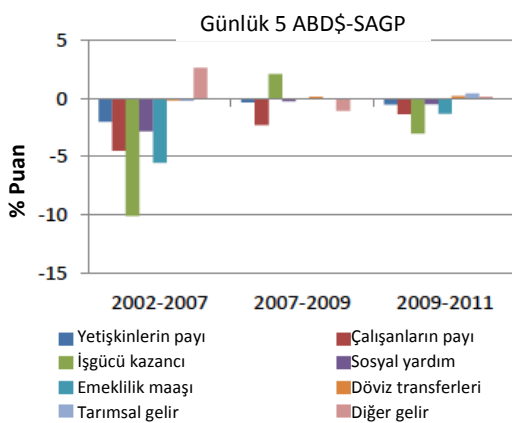
Tablo A6. Seçilen yıllar için nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki nüfus profili

	En alt yüzde 40'lık kesim				En üst yüzde 60'lık kesim			
	2002	2007	2009	2011	2002	2007	2009	2011
Yaşanılan yer								
Kentsel	50,1	57,9	56,1	57,0	64,0	77,5	77,4	75,4
Kırsal	49,9	42,1	43,9	43,0	36,0	22,5	22,6	24,6
Eğitim, 15+								
Yok/<1-4	28,4	29,0	29,2	29,4	13,9	11,8	12,5	11,7
Tamamlamamış, 5-12	63,9	58,5	59,2	58,0	58,0	54,1	53,2	51,8
Genel ortaöğretim	5,7	9,2	6,1	6,8	14,9	18,3	12,9	12,3
Özel ortaöğretim	1,6	2,2	4,2	4,1	5,2	5,6	8,5	9,1
Yüksek öğretim	0,5	1,1	1,3	1,6	7,9	10,2	12,8	15,1
Cinsiyet, 15+								
Kadın	52,9	52,0	52,8	52,5	51,9	50,4	49,9	50,0
Erkek	47,1	48,0	47,2	47,5	48,2	49,6	50,1	50,0
Medeni Durum, 15+								
Evli	66,5	68,0	68,2	66,7	67,6	68,5	68,1	68,0
Hiç evlenmemiş	27,1	25,3	24,8	26,1	25,4	24,4	24,3	24,7
Dul	5,7	5,7	5,7	5,6	6,0	5,4	5,7	5,2
Boşanmış/ayrı	0,7	1,0	1,3	1,6	1,1	1,8	1,9	2,1
İşgücü durumu, 15+								
Çalışan	17,7	22,6	21,8	26,0	25,0	31,1	31,0	35,1
Hiç Kendi işini yapan	32,2	21,2	25,7	20,7	22,5	14,9	18,7	16,1
İşsiz	6,0	4,8	6,8	5,2	3,3	2,4	4,4	3,5
Emekli	2,4	4,0	2,8	3,3	7,4	10,5	8,8	9,0
Öğrenci	5,3	6,5	6,4	6,7	7,9	6,1	6,8	7,0
Yevmiyeli	36,5	41,0	36,4	38,1	33,9	35,1	30,4	29,4
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

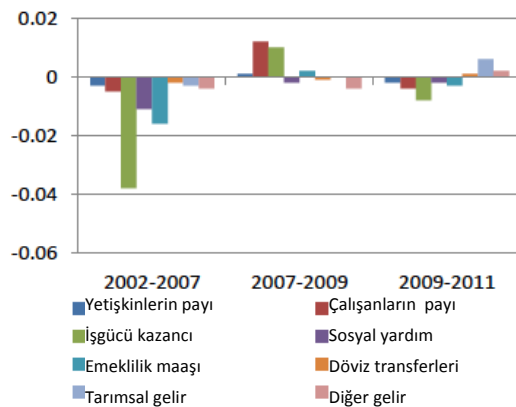
Not: Nüfusun en alt yüzde 40'lık ve en üst yüzde 60'lık kesimlerinin tespiti için kişi başına tüketim (+sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira) kullanılmıştır.

Şekil A5: Yıllara göre gelir yoksulluğu ayrışımı

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.
Not: Yoksulluk sınırı günlük 5 ABD\$-SAGP. Refah toplamı kişi başına gelir.

Şekil A6: Yıllara göre Gelir Gini katsayısı ayrışımı

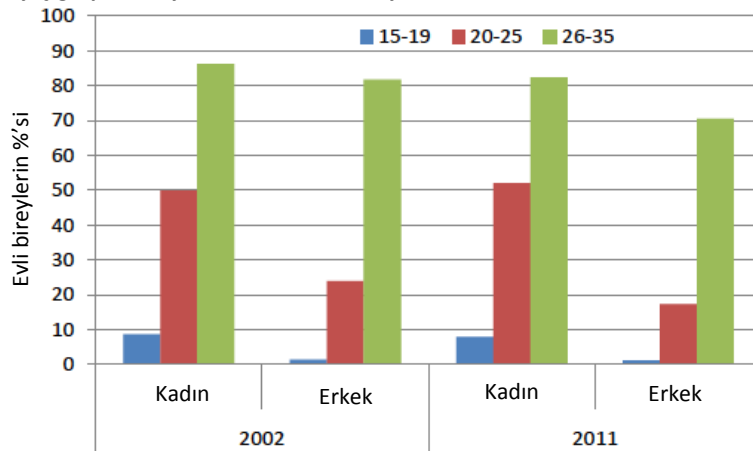

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.
Not: Refah toplamı kişi başına gelir.

Tablo A.7: Seçilen yıllar için nüfusun en alt yüzde 40'lık kesimindeki hanehalkı profili								
	En alt yüzde 40'lık kesim				En üst yüzde 60'lık kesim			
	2002	2007	2009	2011	2002	2007	2009	2011
Hanehalkındaki çocuk sayısı								
0-1	31,0	34,6	35,6	37,1	65,7	70,0	71,4	73,2
2	25,5	26,6	28,8	28,6	22,9	21,9	21,2	20,1
3	20,3	18,8	18,3	16,8	7,4	6,3	5,6	4,9
4	11,5	8,8	8,2	7,5	2,6	1,3	1,1	1,4
5+	11,8	11,3	9,2	10,0	1,4	0,5	0,8	0,5
Bağımlılık Oranı	0,43	0,43	0,42	0,41	0,3	0,3	0,3	0,3
Hanehalkı Büyüklüğü								
1	0,4	0,3	0,7	0,8	1,4	1,5	2,0	2,3
2	3,0	2,8	3,9	3,7	10,7	11,9	13,2	14,8
3	6,0	8,8	8,9	9,2	18,6	23,1	23,6	24,8
4	17,4	19,9	21,3	21,7	31,5	31,2	30,5	30,2
5	18,1	21,5	20,5	20,6	18,4	16,3	16,2	15,2
6-10	47,3	38,5	39,8	37,6	18,4	15,0	13,8	12,2
10+	7,9	8,2	5,0	6,4	1,1	1,0	0,7	0,7
Hanehalkı Eğitim Durumu								
Yok/<1-4	27,0	22,0	23,2	21,9	8,2	6,7	7,9	7,8
Tamamlanmamış, 5-12	67,1	67,2	67,3	67,0	62,7	60,2	56,7	54,3
Genel ortaöğretim	3,8	7,4	4,4	5,2	12,3	15,0	10,6	10,1
Özel ortaöğretim	1,7	2,2	4,1	4,2	6,2	5,8	9,8	9,9
Yüksek öğretim	0,5	1,3	1,0	1,7	10,6	12,3	15,0	17,9
Hanehalkı İşgücü Durumu								
Çalışan	35,7	43,7	36,8	43,6	43,7	47,4	45,5	49,4
Hiç Kendi işini yapan	41,7	30,3	33,8	29,8	33,9	25,1	27,2	24,8
İşsiz	5,0	4,4	7,6	5,2	1,6	1,1	3,4	2,0
Emekli	6,5	8,8	6,6	7,5	14,1	19,7	15,6	16,3
Öğrenci	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3
Yevmiyeli	11,1	12,8	14,9	13,8	6,7	6,6	8,1	7,2

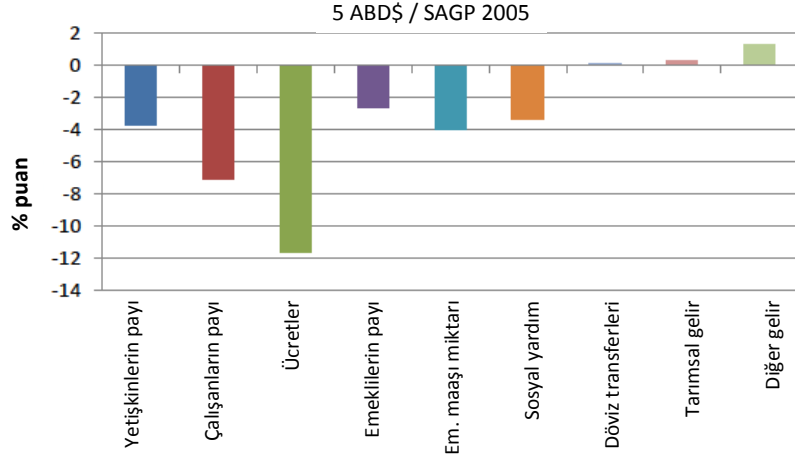
Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.
Not: Nüfusun en alt yüzde 40'lık ve en üst yüzde 60'lık kesimlerinin tespiti için kişi başına tüketim (+sağlık, dayanıklı tüketim malları ve kira) kullanılmıştır.

Şekil A7: Cinsiyet, yaş grupları ve yıllar bazında evli bireylerin oranı

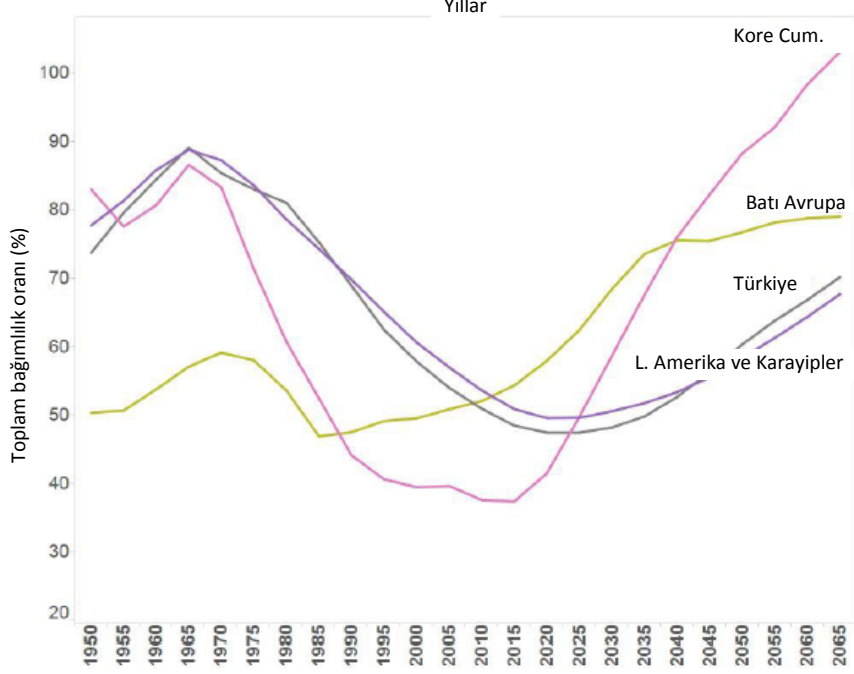
Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.

Şekil A8: Emeklilik maaşı miktarına ve emeklilerin payına göre gelir yoksulluğu ayrışımı

Kaynak: ECAPOV verilerine dayalı olarak yazarların hesaplamaları.
Not: Gelir toplamı kişi başına gelirdir.

Şekil A9: Toplam bağımlılık oranı tahminleri ve projeksiyonları, 1950-2065

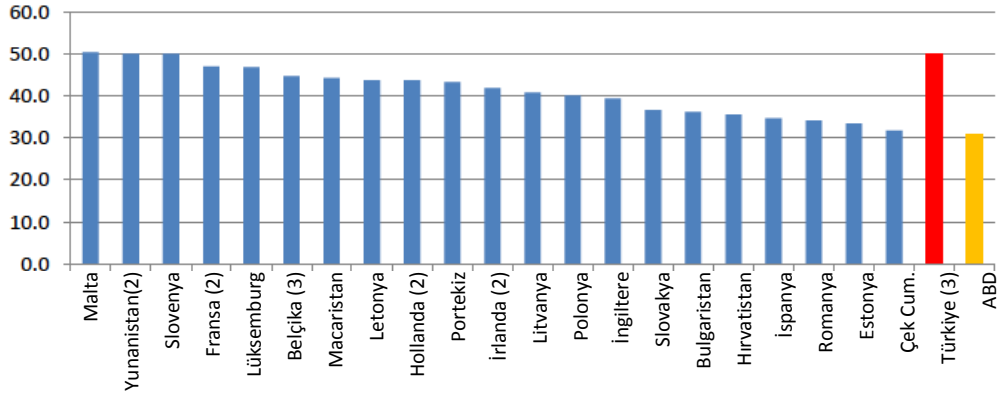

Kaynak: Birleşmiş Milletler, Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü, Nüfus Dairesi (2013): Dünya Nüfus Beklentileri: 2012 Revizyonu. New York

Not: Toplam bağımlılık oranı, 0-19 yaş ve 65+ yaş gruplarındaki nüfus toplamının 20-64 yaş grubundaki toplam nüfusa oranıdır.

Şekil A10: Asgari ücretlerin ortalama brüt aylık kazançların ortalama değerine oranı, 2012

(1) NACE Rev. 2 Bölüm B-S; Danimarka, Almanya, İtalya, Kıbrıs, Avusturya, Finlandiya ve İsveç: yasal asgari ücret yok.
(2) 2011. (3) 2010. Kaynak: Eurostat (online veri kodu: earn_mw_avrg2)

A2. Kuşak içi hareketliliği tahmin etmek amacıyla "sentetik panelin" oluşturulması için kullanılan yöntem

İki turdan oluşan bir enlemesine anketimiz (tur 1 ve tur 2 olarak adlandırılmıştır) olduğunu varsayın. Her bir turdaki tüketim ve gelirin doğrusal bir modeli aşağıdaki formüller ile elde edilebilir:

$$y_{i1} = x_{i1}'\beta_1 + \varepsilon_1 \quad (1)$$

$$y_{i2} = x_{i2}'\beta_2 + \varepsilon_2 \quad (2)$$

Burada y_{i1} i hanehalkının 1 no'lu turdaki tüketimi veya geliridir; y_{i2} i hanehalkının 2 no'lu turdaki tüketimi veya geliridir; x_{i1} i hanehalkının dönem 1'de hem birinci hem de ikinci turda gözlenen zamanla değişmeyen özelliklerinin vektörüdür; ve x_{i2} i hanehalkının dönem 2'de hem birinci hem de ikinci turda gözlenen zamanla değişmeyen özelliklerinin vektörüdür.

Enlemesine veriler kullanarak hareketlilik çalışması yapmadaki zorluk, iki turda aynı hanehalkları için tüketimi veya geliri gözlemlemiyor olmamızdır. Dang ve diğerleri (2011) bu sorunu aşmak için iki yöntem sunmaktadır. Bu yöntemler, ε_1 ile ε_2 arasındaki korelasyon hakkındaki varsayımlar haricinde benzerdir. Bu yöntem dört adımda özetlenebilir:

ADIM 1: Yukarıdaki model 1 ve 2'nin tahmin edilmesi ve her iki tur için artık değerlerin oluşturulması.

$$\hat{\varepsilon}_{i1}^1 = y_{i1}^1 - x_{i1}^1 \hat{\beta}_1 \quad (3)$$

$$\hat{\varepsilon}_{i2}^2 = y_{i2}^2 - x_{i2}^2 \hat{\beta}_2 \quad (4)$$

Burada üstsimge yapılan gözlemlerin turunu belirtir; y_{i1}^1 i hanehalkının dönem 1'de birinci turdaki gözleme dayalı tüketimi veya geliridir; y_{i2}^2 i hanehalkının dönem 2'de ikinci turdaki gözleme dayalı tüketimi veya geliridir; x_{i1}^1 i hanehalkının dönem 1'de birinci turdaki gözleme dayalı olarak gözlenen zamanla değişmeyen özellikleridir; x_{i2}^2 i hanehalkının dönem 2'de ikinci turdaki gözleme dayalı olarak gözlenen zamanla değişmeyen özellikleridir; $\hat{\beta}_1$ β_1 'in OLS (sıradan en küçük kareler) tahminidir; $\hat{\beta}_2$ β_2 'nin OLS tahminidir; ve $\hat{\varepsilon}_{i1}^1$ ile $\hat{\varepsilon}_{i2}^2$ artık değerlerdir.

ADIM 2: İkinci turdaki gözlemler kullanılarak birinci tur tüketimin tahmin edilmesi.

$$\hat{y}_{i1}^2 = x_{i1}^2 \hat{\beta}_1 + \tilde{\varepsilon}_1^2 \quad (5)$$

Burada $\hat{y}_{i1}^2$ i hanehalkının dönem 1'de ikinci turdaki gözleme dayalı tüketimi veya geliridir; x_{i1}^2 i hanehalkının dönem 1'de ikinci turdaki gözleme dayalı olarak gözlenen zamanla değişmeyen özellikleridir. $\tilde{\varepsilon}_1^2$ 'nin kökeni ε_1 ve ε_2 ile ilgili varsayımlara dayanmaktadır. ε_1 ve ε_2 arasında pozitif bağıntı olmasını bekleriz; yani hanehalkının sabit etkileri veya geçişken olmayan tüketim şokları. Yazarlar iki alternatif önermektedir:

a. **Üst sınır tahmin:** Bu yöntemde ε_1 ile ε_2 arasında sıfır bağıntı varsayılır. Bu varsayım altında, yazarlar $\tilde{\varepsilon}_1^2$ 'nin birinci tur tahminlerindeki artık değerlerin ampirik dağılımından yerleştirme ile rastgele çekilerek elde edilmesini önermektedir. Bu yöntemde tahminlerin hareketliliği olduğundan fazla göstermesi olasıdır.

b. **Alt sınır tahmin:** Bu yöntemde ε_1 ile ε_2 arasındaki bağıntının 1'e eşit olduğu varsayılır. Bu varsayım altında, $\tilde{\varepsilon}_1^2$ ikinci turdaki artık değer tahminleri, yani $\hat{\varepsilon}_{i2}^2$, kullanılarak elde edilebilir. Bu yöntemde tahminlerin hareketliliği olduğundan az göstermesi olasıdır.

ADIM 3: $\hat{y}_a^2$, y_a^1 ve p yoksulluk sınırı kullanılarak yoksulluğa giriş ve çıkışların hesaplanması. Örneğin, yoksulluktan çıkış olasılığı aşağıdaki gibi bulunur:

$$P(\hat{y}_a^2 < p | y_a^2 > p) \quad (6)$$

ADIM 4: Üst sınır tahmin için, adım 1, 2 ve 3'ün R defa tekrarlanması.

Bu teknik gerçek panel verilerinin yerini tutmaz, ancak panel veri tabanları ile ilişkili ampirik zorlukların aşılmasına yardımcı olur. Birinci zorluk, panel verilerini yönetmenin maliyetli ve karmaşık olmasıdır. "Sentetik panel" kullanımı enlemesine verisi olan tüm ülkeler için kolaylıkla tekrarlanabilir. İkinci olarak, rassal olmayan yıpranma sonuçlarda önemli ölçüde yanlılığa sebep olabilir (Antman ve McKenzie, 2007).

A.3 Gelir yoksulluğu ayrışımı için kullanılan yöntem

Bu yöntem Azevedo ve diğerlerinin (2013) çalışmasından alınmıştır. Her bir faktörün yoksulluğun azaltılmasına katkısının ayrıştırılabilmesi için, her bir faktörün yoksulluktaki toplam değişime katkısını ölçmemize olanak tanıyacak bir çerçeveye ihtiyaç duyarız. Bu işleme Barros ve diğerlerinin (2006) yöntemi ile başlıyoruz ve kişi başına geliri şu şekilde modelliyoruz:

$$Y_{pc} = \frac{Y_h}{n} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i. \quad (2)$$

Kişi başına gelir, her bir bireyin gelirlerinin toplamıdır; hanehalkı üyelerinin sayısına (n) bağlıdır. Sadece 15 yaş üzerindeki bireylerin aile gelirine katkıda bulunduğunu kabul edersek, kişi başına düşen gelir ailedeki yetişkinlerin sayısına (n_A) bağlıdır. Dolayısıyla, kişi başına düşen gelir şu şekilde yazılabilir:

$$Y_{pc} = \frac{n_A}{n} \left(\frac{1}{n_A} \sum_{i=1}^n y_i \right). \quad (3)$$

Yetişkin başına gelir işgücü gelirini (y_i^L) ve işgücü dışı geliri (y_i^NL) içerir; işgücü dışı gelir kamu sosyal transferlerini, emekli maaşlarını, döviz transferlerini ve diğer gelirleri içerir:

$$Y_{pc} = \frac{n_A}{n} \left(\frac{1}{n_A} \sum_{i \in A} y_i^L + \frac{1}{n_A} \sum_{i \in A} y_i^{NL} \right). \quad (4)$$

Son olarak, hanehalkındaki tüm yetişkinler çalışmıyor olabilir ve hanehalkı işgücü geliri çalışan yetişkinlerin gelirine bağlıdır. Dolayısıyla, çalışan yetişkin başına işgücü gelirini şu şekilde ayrıştırabiliriz:

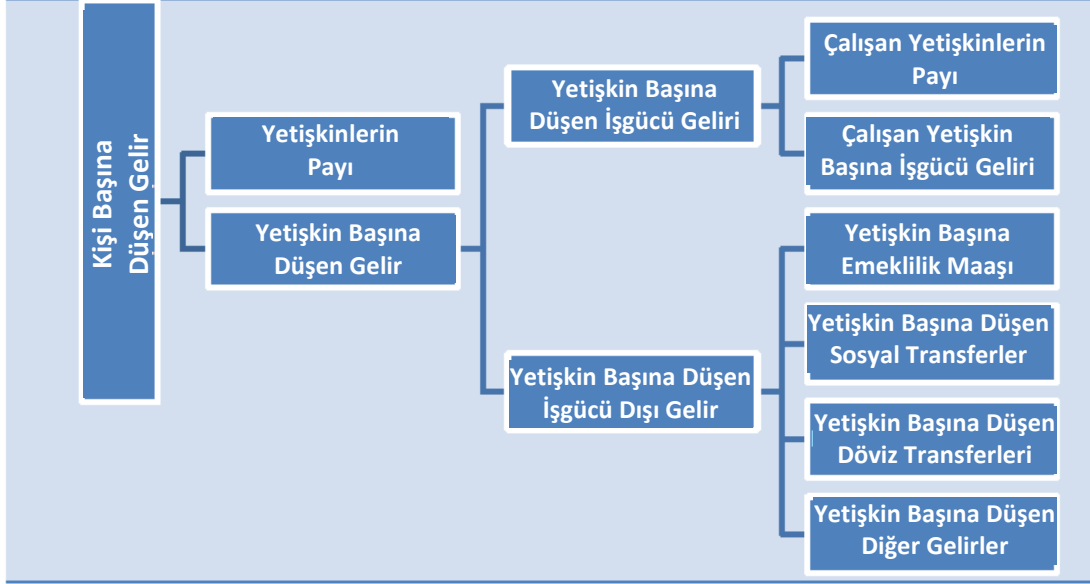
$$Y_{pc} = \frac{n_A}{n} \left[\frac{n_o}{n_A} \left(\frac{1}{n_o} \sum_{i \in A} y_i^L \right) + \frac{1}{n_A} \sum_{i \in A} y_i^{NL} \right], \quad (5)$$

Burada n_o çalışan yetişkinlerin sayısıdır.

Bazı ülkelerde resmi yoksulluk oranları hanehalkı gelirine dayalı olarak hesaplanmaktadır; ayrıca tüketim ve gelir yoksulluğu sıklıkla aynı eğilimi göstermektedir. Bu gibi durumlarda, demografik faktörlerin, işgücü gelirinin ve işgücü dışı gelirin yoksullukta gözlenen azalmaya katkılarını ayırtmak için denklem (5) yeterlidir.

Bu çerçevede, daha önce tartışılan demografik, işgücü ve işgücü dışı bileşenleri ayırabiliriz. Kişi başına düşen gelirin belirleyicilerin Metin Kutusu 2'de özetlenmektedir.

Metin Kutusu 2. Önerilen kişi başı gelir ayrışımının şeması

Kaynak: Yazarların Barros ve diğerlerinin (2006) çalışmasından uyarlaması.

Yoksulluğun azaltılmasına katkıların ölçülmesi

$F(\cdot)$ refah dağılımının kümülatif yoğunluk fonksiyonu olsun. Yoksulluk oranları $F(\cdot)$ 'ye bağlı olduğundan dolayı, her bir hanehalkındaki hanehalkı tüketimini denklem (6)'daki faktörlere ayırabiliriz. Sonuç olarak, tüm yoksulluk ölçüleri bu bileşenlerin bir fonksiyonu olarak yazılabilir. Dolayısıyla, her bir bileşenin yoksulluktaki veya dağılımdaki değişime katkısı, başlangıç ve bitiş dönemlerinde bu göstergelerin bir fonksiyonu olarak ifade edilebilir.

Barros ve diğerlerine (2006) göre, herhangi bir zamanda bu bileşenlerin her birini değiştirerek refah dağılımını simüle edebiliriz. ϑ yoksulluk, eşitsizlik veya başka bir dağılımsal istatistiğin ölçüsü olsun. Bu durumda, bu ölçü kümülatif yoğunluk fonksiyonu $F(\cdot)$ 'nin bir fonksiyonu olacaktır ve $F(\cdot)$ de yukarıdaki faktörlerin her birine bağlı olacaktır:

$$\vartheta = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{n_o}{n_A}, y_{Po}^L, y_{PA}^{NL} \right) \right) \right), \quad (7)$$

Burada;

$$y_{Po}^L = \frac{1}{n_o} \sum_{i \in A} y_i^L$$

ve

$$y_{PA}^{NL} = \frac{1}{n_A} \sum_{i \in A} y_i^{NL}.$$

Dönem 0 ve Dönem 1 için kişi başına gelirin dağılımının bilindiği düşünüldüğünde, Dönem 0'daki göstergelerin gözlenen seviyelerini tek tek çıkararak Dönem 1 için karşılıksal dağılımları oluşturabiliriz. Her bir karşılıksal dağılım için, yoksulluk ölçülerini hesaplayabiliriz ve bu karşılıksal değerleri ilgili göstergede değişiklik olmadığı durumda gerçekleşecek olan yoksulluk olarak yorumlayabiliriz. Örneğin, çalışan yetişkinlerin payındaki değişimin etkisi görmek için, $\hat{\theta}$ 'yı hesaplayabiliriz; burada dönem 0'da gözlenen $\hat{\theta}^0$ değeri yerine dönem 1'de gözlenen değeri alırız. Daha sonra, çalışan yetişkinlerin payının etkisi, dönem 1'de gözlenen $\hat{\theta}^1$ ile tahmin edilen karşılıksal $\hat{\theta}$ arasındaki fark olacak şekilde şu hesaplamayı yapabiliriz:

$$\hat{\theta} = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{\hat{n}_o}{n_A}, Y_{PO}^L, Y_{PA}^{NL} \right) \right) \right), \quad (8)$$

Benzer şekilde, yoksulluktaki değişime katkılarının hesaplanabilmesi için, dönem 1'deki kişi başına gelir dağılımının diğer bileşenlerin her biri dönem 0'daki değerleri ile değiştirilebilir.

Elimizde panel veriler bulunmadığından dolayı, dönem 1'deki hanehalklarını dönem 0'da gözlemlemiyoruz. Dolayısıyla, birinci dönem özelliklerini ikinci döneme aktarmak için sıra-koruyucu dönüştürme yöntemi kullanıyoruz. Bu yöntem ilk olarak Juhn, Murphy ve Pierce (1993) tarafından önerilen bir fikre dayanmaktadır. Buna göre, herhangi bir eşitsizlik ölçüsünü kullanarak işgücü gelir eşitsizliğini üç bölüme ayırtırmayı mümkün kılan Mincer türü Sıradan En Küçük Kareler (OLS) regresyonunu çalıştırarak ücretlerdeki değişiklikler ayırtılmaktadır. Bunlardan birincisi, eğitim ve deneyim gibi gözlenebilir çalışan özelliklerinin dağılımını gösteren miktar etkileridir ve denkleme regresör olarak dahil edilirler. İkincisi, regresyonun katsayıları yoluyla gözlenen özelliklerin getirilerindeki değişimleri gösteren fiyat etkileridir. Üçüncüsü ise, eğitim ve deneyim gruplarında eşitsizlikteki değişimleri yansıtan regresyon artık değeridir (gözlenemeyen özellikler). Miktar etkilerinin karşı olguları, bir dönemdeki ortalama gözlenebilir özellikler diğer döneme aktararak oluşturmak mümkün olmakla birlikte, analizi tamamlamak için yazarların her bir dönemdeki artıklara bir değer vermesi gerekmiştir. Böylelikle, hanehalklarını her bir dönemdeki gelirlerine göre sıralayarak ve daha sonra birinci dönemden her bir yüzde 20'lik dilimdeki ortalama artık değeri alıp ikinci dönemde aynı yüzde 20'lik dilimdeki hanehalklarına bu değeri vererek bir karşı olgu oluşturmuşlardır.

Bu durumda, Mincer modelini çalıştırmak yerine, hanehalklarını toplam hanehalkı gelirlerine göre sıralayarak ve daha sonra 0 döneminde her bir yüzde 20'lik dilim için denklem (5)'teki her bir özelliğe ait ortalama değeri alıp 1 döneminde aynı yüzde 20'lik dilimdeki her bir hanehalkına vererek karşı olguları oluşturduk. Örneğin, eğer işgücü gelirinin etkisini ayırtırıyorsak, 0 ve 1 dönemlerinde gözlenen toplam hanehalkı gelirlerine göre hanehalklarını yüzde 20'lik dilimler halinde sıralandırırız. Daha sonra dönem 1'deki her bir yüzde 20'lik dilim için, dönem 1 işgücü gelirini, dönem 0'da aynı yüzde 20'lik dilimdeki hanehalklarının ortalama işgücü geliri ile değiştiririz.

Metin Kutusu 3. Barros ve diğerlerinin (2006) Metodolojisi

1.	$\vartheta_0 = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{n_o}{n_A}, Y_{PO}^L, Y_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	Başlangıç yoksulluk oranı
2.	$\widehat{\vartheta}_{a1} = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{\widehat{n}_A}{n}, \widehat{Y}_{PA} \right) \right) \right)$	Yetişkinlerin payı ile yetişkin başına düşen gelir arasındaki etkileşimin katkısı $\widehat{\vartheta}_{a1} - \vartheta_0$
3.	$\widehat{\vartheta}_{nA} = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{\widehat{n}_A}{n}, Y_{PA} \right) \right) \right)$	Hanehalkındaki yetişkinlerin payının katkısı $\widehat{\vartheta}_{nA} - \widehat{\vartheta}_{a1}$
4.	$\widehat{\vartheta}_{a2} = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{n_o}{n_A}, \widehat{Y}_{PO}^L, \widehat{Y}_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	İşgücü geliri ile işgücü dışı gelir arasındaki etkileşimin katkısı $\widehat{\vartheta}_{a2} - \widehat{\vartheta}_{a1}$.
5.	$\widehat{\vartheta}_{NL} = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{n_o}{n_A}, Y_{PO}^L, Y_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	İşgücü dışı gelirin katkısı $\widehat{\vartheta}_{NL} - \widehat{\vartheta}_{a1}$.
6.	$\widehat{\vartheta}_{a3} = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{\widehat{n}_o}{n_A}, \widehat{Y}_{PO}^L, Y_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	İşgücü geliri ile çalışan yetişkinleri payı arasındaki etkileşimin katkısı $\widehat{\vartheta}_{a3} - \widehat{\vartheta}_{NL}$.
7.	$\widehat{\vartheta}_{no} = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{\widehat{n}_o}{n_A}, Y_{PO}^L, Y_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	Çalışan yetişkinlerin payının katkısı $\widehat{\vartheta}_{no} - \widehat{\vartheta}_{a3}$.
8.	$\vartheta_F = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{n_o}{n_A}, Y_{PO}^L, Y_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	Nihai yoksulluk oranı ϑ_F . İşgücü gelirinin katkısı, Y_{PO}^L , artık değer olarak hesaplanır: $\vartheta_f - \widehat{\vartheta}_{a3}$.

Barros ve diğerleri (2006) her bir karşı olgusal simülasyonu iç-içe bir şekilde hesaplamaktadır (Metin Kutusu 3). Öncelikle bir değişken alt kümesinin ortak etkisini hesaplayarak ve daha sonra her bir değişkenin marjinal etkisini tek tek çıkararak değişkenler arasındaki etkileşimlerin yoksulluğun azaltılmasına katkısını tespit etmektedirler. Örneğin, Metin Kutusu 3'teki 2. adımda, öncelikle birinci döneme ait hem yetişkinlerin payının hem de yetişkin başına gelirin ikinci dönemdeki dağılıma aktarılmasının ortak etkisini hesaplamaktadırlar. Daha sonra, sadece yetişkinlerin payını değiştirmenin etkisi hesaplayarak, yetişkinlerin payını değiştirmenin dağılım üzerindeki marjinal etkisini tahmin etmek için bu iki simülasyonun farkını almaktadırlar. Ancak 4. adımda tek başına yetişkin başına düşen gelirin etkisini hesaplamak yerine, hem yetişkin başına işgücü gelirini hem de işgücü dışı geliri değiştirmenin etkisini hesaplamaktadırlar. Bunu yapmalarının sebebi, esas olarak, işgücü geliri ile işgücü dışı gelirin toplamının değişen yetişkin başına gelire eşit olması gerektiğidir. Bununla birlikte, bu iki simülasyonun sonuçları farklıdır ve işgücü gelirinin simülasyonu açık bir şekilde yapılmamaktadır, daha ziyade kümülatif etkilerin toplamının toplam dağılımsal değişime eşit olmasını sağlamak için 8. adımda bir "artık değer" olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu prosedürü üç şekilde değiştiriyoruz: (1) refah ölçüsü olarak tüketim üzerinde odaklanıyoruz; (2) her seferinde tek değişken ekleyerek bir kümülatif karşı-olgusal dağılım hesaplıyoruz; (3) her bir bileşenin Shapley-Shorrocks tahminlerini hesaplıyoruz. Barros ve diğerlerinin (2006) yaklaşımının aksine, bu yöntemde gözlenen dağılımsal değişikliklerde değişkenler arasındaki etkileşimin katkısı belirlenmemektedir; herhangi bir değişkeni değiştirmek potansiyel olarak diğer tüm değişkenleri etkileyebileceği düşünüldüğünde, bu kısmen en iyi yaklaşımdır. Bunun yerine, her bir değişkendeki ve diğer tüm değişkenlerle etkileşimindeki değişikliklerin etkisi, kümülatif karşı olgular arasındaki fark olarak hesaplanmaktadır. Metin Kutusu 4'te olası bir yolun örneği sunulmaktadır. Örnek amacıyla işgücü dışı gelir emeklilik maaşlarından, transferlerden, sermaye gelirlerinden ve diğer gelirlerden oluşmaktadır.

İkinci metodolojik değişiklik, mikro ayrıştırma literatüründeki çoğu çalışmada olduğu gibi bu metodolojinin yola bağımlı olma sorununu gidermeye yöneliktir. Bir başka deyişle, kümülatif etkilerin hangi sıra ile hesaplandığı önemlidir¹⁰. Bu çalışmanın önemli katkılarında birisi yola bağımlılık sorununa karşı bilinen en iyi çözümü uygulamamızdır; yani olası tüm yollarda ayrışımın hesaplanması ve daha sonra Azevedo, Nguyen ve Sanfelice (2012)¹¹ tarafından önerilen yöntem takip edilerek bunlar arasındaki ortalamaların alınması. Bu olası her sırada kümülatif ayrışımın hesaplanmasını ve daha sonra her bir bileşen için sonuçların ortalamasının alınmasını içermektedir. Sekiz değişkenimiz olduğu için, bu 40.320 olası ayrışım yolu anlamına gelmektedir (8 değişken için sonuç!). Her bir değişkenin ortalama etkisi aynı zamanda her bir bileşenin Shapley-Shorrocks tahmini olarak da bilinmektedir¹².

Bu yaklaşım için bir uyarı yapılması gerekiyor: Bu ayrışımın dayandığı karşı-olguşal gelir dağılımlarında denge tutarsızlığı bulunmaktadır. Her seferinde sadece tek bir ögeyi değiştirdiğimizden dolayı, karşı olgular bir ekonomik denge sonucu değil, daha ziyade her seferinde tek bir faktörü değiştirebileceğimizi ve diğer tüm faktörlerin sabit kaldığını varsaydığımız kurmaca bir uygulamanın sonucudur.

Metin Kutusu 4. Tek Olası Yol için Önerilen Yaklaşım

1.	$\vartheta_0 = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{n_o}{n_A}, y_{PO}^L, y_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	Başlangıç eşitsizlik oranı
2.	$\widehat{\vartheta}_1 = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{\widehat{n}_A}{n}, \frac{n_o}{n_A}, y_{PO}^L, y_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	Hanehalkındaki yetişkinlerin payının katkısı $\widehat{\vartheta}_1 - \vartheta_0$
3.	$\widehat{\vartheta}_2 = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{\widehat{n}_A}{n}, \frac{\widehat{n}_o}{n_A}, y_{PO}^L, y_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	Çalışan yetişkinlerin payının katkısı $\widehat{\vartheta}_2 - \widehat{\vartheta}_1$
4.	$\widehat{\vartheta}_3 = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{\widehat{n}_A}{n}, \frac{\widehat{n}_o}{n_A}, y_{PO}^L, \widehat{y}_{PA}^{Pens}, \widehat{y}_{PA}^{Trans}, \widehat{y}_{PA}^{Cap}, \widehat{y}_{PA}^{Oth NL} \right) \right) \right)$	Emekli maaşlarının katkısı $\widehat{\vartheta}_3 - \widehat{\vartheta}_2$
5.	$\widehat{\vartheta}_4 = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{\widehat{n}_A}{n}, \frac{\widehat{n}_o}{n_A}, y_{PO}^L, \widehat{y}_{PA}^{Pens}, \widehat{y}_{PA}^{Trans}, \widehat{y}_{PA}^{Cap}, \widehat{y}_{PA}^{Oth NL} \right) \right) \right)$	Transferlerin katkısı $\widehat{\vartheta}_4 - \widehat{\vartheta}_3$
6.	$\widehat{\vartheta}_5 = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{\widehat{n}_A}{n}, \frac{\widehat{n}_o}{n_A}, y_{PO}^L, \widehat{y}_{PA}^{Pens}, \widehat{y}_{PA}^{Trans}, \widehat{y}_{PA}^{Cap}, \widehat{y}_{PA}^{Oth NL} \right) \right) \right)$	Sermaye gelirlerinin katkısı $\widehat{\vartheta}_5 - \widehat{\vartheta}_4$
7.	$\widehat{\vartheta}_6 = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{\widehat{n}_A}{n}, \frac{\widehat{n}_o}{n_A}, y_{PO}^L, \widehat{y}_{PA}^{Pens}, \widehat{y}_{PA}^{Trans}, \widehat{y}_{PA}^{Cap}, \widehat{y}_{PA}^{Oth NL} \right) \right) \right)$	Diğer işgücü dışı gelirlerin katkısı $\widehat{\vartheta}_6 - \widehat{\vartheta}_5$
8.	$\vartheta_F = \Phi \left(F \left(Y_{pc} \left(\frac{n_A}{n}, \frac{n_o}{n_A}, y_{PO}^L, y_{PA}^{NL} \right) \right) \right)$	Nihai eşitsizlik oranı. İşgücü gelirinin katkısı $\widehat{\vartheta}_F - \widehat{\vartheta}_3$

¹⁰ Yola bağımlılık mikro ayrışım literatüründe yaygındır. Son literatür incelemeleri için, bakınız Essama-Nssah (2012), Fortin ve diğerleri (2011), ve Ferreira (2010).

¹¹ Azevedo Sanfelice ve Nguyen tarafından hazırlanan bir Stata ado dosyası bu yaklaşımı uygulamaktadır. Dosyayı indirmek için, Stat içinde "ssc install adecom" yazın.

¹² Bakınız Shapley (1953) ve Shorrocks (1999).

A.4 Refah Toplamları

Bu çalışmada hem gelir hem de tüketim refah toplamları kullanılmıştır. Bunların ana kaynağı ECAPOV veri tabanıdır. ECAPOV veri tabanı, hanehalkı bütçe anketlerine (HBA) ve Yaşam Standardı Ölçüm Anketlerine (YSÖA) dayalı olarak ECA ülkeleri için uyumlaştırılmış bir veri kümesi sunmaktadır. Uyumlaştırılmış tüketim toplamlarının oluşturulması için özel bir metodoloji geliştirilmiş ve uygulanmıştır. ECA veri bankası tüketim toplamı hanehalklarının gıda, giyim, elektrik-su-gaz, ulaşım, eğitim, iletişim, seyahat, eğlence ve çeşitli giderlerini içermektedir. Toplamda sağlık, kira ve dayanıklı tüketim malı giderleri yer almamaktadır. Toplamda ülkeler arası bölgesel fiyat farklılıkları ve TÜFE düzeltmesi dikkate alınmıştır.

Bu çalışmada tüketim toplamı sağlık ve dayanıklı tüketim malı harcamalarını içermektedir. Gelir toplamı şunları içermektedir: işgücü piyasası kazançları, emeklilik maaşları, sosyal yardımlar, döviz transferleri, tarımsal gelir ve diğer gelirler (her bir bileşenin ayrıntılı açıklaması Tablo A8'de verilmiştir). Gelir toplamı kişi başına olarak ifade edilmiştir. Yıllar arası karşılaştırma için, tüketim ve gelir toplamları, SAGP 2005 tüketim dönüştürme faktörü kullanılarak tutarlı bir kümeye dönüştürülmüştür.

Gelir Toplamı	bileşenler
İşgücü kazançları	Maaşlar, iş geliri, ayni ve nakdi haklar, telif hakkı gelirleri, vs.
Emeklilik Maaşları	Kamu ve özel sektör emeklilik maaşları, dul ve yetim aylıkları
Sosyal yardımlar	Nakdi ve ayni yardımlar, elektrik-gaz-su ödenekleri, kira, ulaşım, yakıt, vs. yardımı,
Tarımsal gelir	Tarımsal ürünlerden ve hayvancılık ürünlerinden elde edilen net gelir
Döviz transferleri	Yurtdışındaki hanehalkı üyelerinden ve arkadaşlardan gelen transferler
Diğer	Menkul-Gayrimenkul geliri (tahvil, döviz, arazi, ulaşım, kar payı), işsizlik yardımları*
Not: (*) Yazarlar işsizlik yardımını da ayrı bir bileşen olarak ele almıştır, ancak sonuçlar nitel olarak farklı çıkmamıştır.	